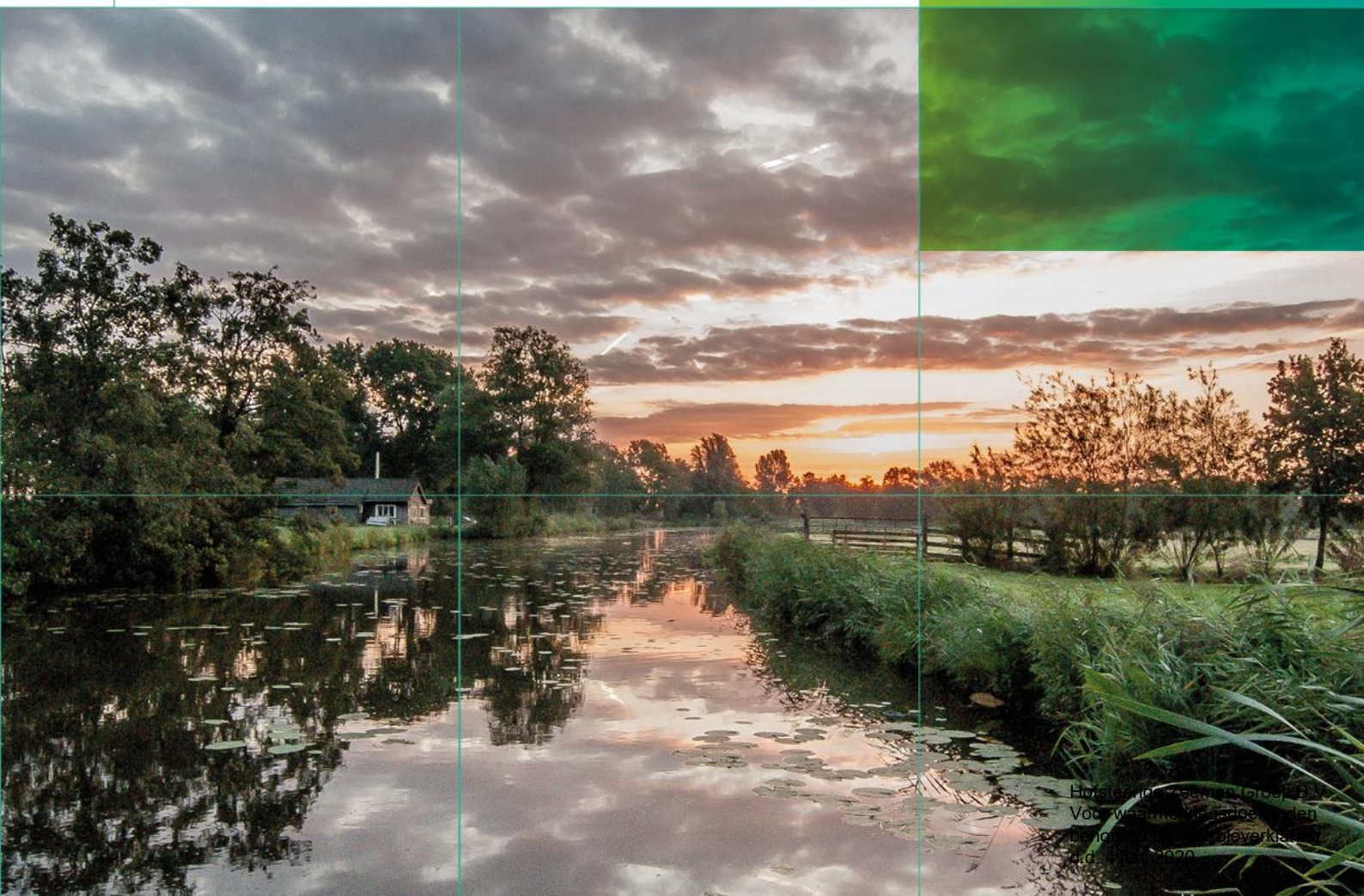

Jaarstukken 2019

Inhoudsopgave

1	Bestuurlijke samenvatting.....	3
2	Leeswijzer	7
3	Programma's.....	8
3.1	Algemeen	8
3.2	Programma Toetsing en Vergunningverlening.....	11
3.3	Programma Toezicht en Handhaving.....	15
3.4	Programma Specialistisch Advies	18
4	Programma bedrijfsvoering (incl. overhead).....	24
4.1	Bedrijfsvoering	24
4.2	Baten en lasten programma bedrijfsvoering	27
4.3	Overzicht algemene dekkingsmiddelen.....	30
5	Paragrafen.....	31
5.1	Paragraaf bedrijfsvoering	31
5.2	Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	31
5.3	Paragraaf financiering	32
6	Jaarrekening 2019	34
6.1	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	34
6.2	Balans per 31 december 2019	37
6.3	Toelichting op de balans	38
6.4	Het overzicht van baten en lasten over het begrotingsjaar 2019.....	46
6.5	Toelichting op de rekening van baten en lasten.....	47
6.6	Vermogensmutaties.....	56
6.7	Overige gegevens	56
7	Bijlage I: Risicoanalyse	61
8	Bijlage II: Overzicht taakvelden	63

1 Bestuurlijke samenvatting

Voor u liggen de jaarstukken van de FUMO. De jaarstukken vormen het sluitstuk van de planning- en control cyclus over het jaar 2019. Met deze jaarstukken bieden wij u inzicht in de ontwikkelingen en resultaten over het afgelopen jaar, zowel inhoudelijk als financieel.

Begrotingsopzet, transitiebegroting en begrotingswijziging

De begroting over het jaar 2019 kent een gewijzigde programma-indeling in vergelijking tot de begrotingen van voorgaande jaren. De indeling in basis- en plustaken is vervangen door een indeling die aansluit bij de inrichting van de FUMO: Toetsing en Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving, Specialistisch advies en Bedrijfsvoering.

De transitiebegroting maakt onderdeel uit van de begroting 2019. In de transitiebegroting, die loopt van 2019 tot en met 2022, zijn tijdelijke budgetten opgenomen voor de volgende zaken:

- de al eerder beschikbaar gestelde implementatie- en ICT-budgetten;
- het ontwikkelbudget FUMO 2.0;
- kosten voor het in drie jaar tijd op niveau krijgen van de productiviteit;
- kosten om de tijdelijk hoge flexibele schil te kunnen bekostigen;
- opbouwen weerstandsvermogen tot het benodigde niveau conform de risicoanalyse.

Externe ontwikkelingen en de interne (door)ontwikkeling maakten dat medio 2019 de begroting is gewijzigd. Deze jaarstukken zien op de begroting 2019, inclusief de begrotingswijziging¹.

Belangrijke vraagstukken

In 2019 dienden zich verschillende maatschappelijke vraagstukken aan die diep ingrijpen in de fysieke leefomgeving. Het gaat dan om vraagstukken als Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), PFAS en de stikstof-problematiek die hun doorwerking hebben naar de agrarische sector, grondwerk en grondtransport en de industrie sector. Daarnaast worden bedrijven en inwoners geraakt doordat (ver)bouwprojecten niet doorgaan of vertragen.

De FUMO speelt zo goed mogelijk in op deze ontwikkelingen en onderhoudt daarvoor nauw contact met collega omgevingsdiensten. Ook binnen Fryslân is er intensief overleg tussen experts, zodat we zo efficiënt mogelijk in kunnen spelen op deze nieuwe uitdagingen. Om te voorkomen dat vergunning-procedures ernstig vertragen is extra afstemming nodig tussen deelnemers en de FUMO. Ook in bedrijfsmatige zin vraagt dit om wendbaarheid van onze organisatie en onze medewerkers.

Doorontwikkeling

Eind 2018 is de stand van zaken opgemaakt van het ontwikkelprogramma FUMO 2.0. Hieruit bleek dat een groot aantal onderdelen uit het programma in de periode 2017 - 2018 hun weg naar de uitvoeringspraktijk had gevonden. In 2019 is door het dagelijks bestuur en de secretaris/directeur een nieuwe impuls gegeven aan aantal belangrijke veranderopgaven² Het betreft veranderopgaven waarvoor een breed draagvlak en een hoge mate van consensus onder de deelnemers nodig is. Daarbij kiezen we een proces waarbij bestuurders 'in the lead' zijn. In bestuurlijke themabijeenkomsten, bijvoorbeeld. over de financieringsgrondslagen, wordt de problematiek

¹ Vastgesteld in het algemeen bestuur van 4 juli 2019.

² Bijvoorbeeld: herijken begrotingsgrondslagen, ontwikkelen realistische kentallen, governance en mandatering.

toegelicht, presenteren we alternatieve oplossingsrichtingen en peilen wij onder bestuurders welke (voorkeurs)varianten nadere uitwerking behoeven. Besluitvorming vindt in 2020 plaats. De verwachting is dat de uitkomsten daarvan voor het eerst zichtbaar zullen worden in de begroting van 2022³.

Overdracht basistaken

Het project Implementatie Besluit VTH is afgerond. Doel van dit project was om te bepalen welke basistaken door gemeenten nog ondergebracht moesten worden bij de FUMO. Pas na de zomer werd bekend wat de omvang van de nog over te dragen basistaken was en kon de benodigde uitvoeringscapaciteit worden vastgesteld. Vanuit één gemeente zijn medewerkers mee overgegaan naar de FUMO. Met een intensieve wervingscampagne is het gelukt in de laatste maanden van 2019 de benodigde menskracht aan te trekken. Het betreft voor een deel jonge, minder ervaren medewerkers. Er is voorzien in begeleiding en scholing van deze nieuwe collega's. In samenspraak met de deelnemers zijn de werkprocessen voor asbest en bodem ingericht, die voor handhaving worden in 2020 in samenspraak opgesteld.

Omgevingswet

Cruciaal voor een goede voorbereiding op de Omgevingswet is dat de deelnemers en de FUMO gezamenlijk optrekken. Bij de begrotingswijziging heeft de FUMO aanvullend budget gekregen voor voorbereidende activiteiten binnen de FUMO-organisatie. Gaandeweg bleek steeds meer dat een goede voorbereiding op de Omgevingswet intensieve afstemming tussen deelnemers en de FUMO vraagt. Vanuit de FUMO is deze behoefte op bestuurlijk niveau geagendeerd en is een brede bijeenkomst met alle partners in Fryslân voorbereid.

Meer en meer in control

De bedrijfsvoering, en in het bijzonder de sturing en sturingsinformatie, heeft in 2019 substantiële aandacht gehad. Het gaat dan bijvoorbeeld om meer scherpere in opdrachtverlening, het offeren op incidentele opdrachten, verbeteringen in het tijdschrijfsysteem, analyse van managementinformatie, voortgangsbesprekingen op medewerkers- en afdelingsniveau. Hierdoor is de FUMO steeds beter in staat om de uitvoering (bij) te sturen en onze deelnemers te informeren. Wij constateren dat op basis van de informatie meer, tijdig en beter overleg kan plaatsvinden tussen de individuele deelnemer (als opdrachtgever) en de FUMO (als opdrachtnemer).

Door bovenstaande optimalisaties is de FUMO beter in staat om transparant te zijn in wat zij doet en niet doet, in wat zij wil en kan. Dit uitte zich in de halfjaarrapportage over 2019, de tussentijdse voortgangsnotitie over het Fryslânbrede uitvoeringsprogramma en, nu voor het tweede jaar, een kadernota met daarin de verwachte ontwikkelingen en een meerjarige financiële doorkijk. De deelnemers worden op ambtelijk niveau eerder betrokken bij de totstandkoming van bestuurlijke documenten. Dit leidt tot verbetering in de samenwerking op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

We zetten duidelijk stappen in de goede richting. Maar we zijn er zeker nog niet. Samen met andere omgevingsdiensten werken we daarom aan nieuwe vormen om de meerwaarde van het werk van omgevingsdiensten aan de samenleving te laten zien. Dit doen we door resultaten in beeld en verhaal, en onderbouwd met feiten, te presenteren.

Vijf jaar FUMO

In 2019 vierde de FUMO het eerste lustrum. Daar is op gepaste wijze aandacht aan besteed. Er zijn verschillende evenementen georganiseerd met als centraal thema "Elkaar kennen, verbetert de samenwerking". De open dag op 13 september 2019 werd druk bezocht door leden van

³ De ontwerpbegroting voor het jaar 2021 is al voor zienswijze naar de gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân gestuurd.

gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân. In Thialf bespraken ambtenaren van de deelnemers en de FUMO op welke manieren zij de onderlinge samenwerking konden verstevigen. Het lustrumjaar sloot af met feestelijke bijeenkomst in het kerkje van Wergea.

Personele inzet, productiviteit en verzuim

De personeelsinzet in het primaire proces lag in lijn met de begroting. Binnen deze formatie zijn ook extra opdrachten uitgevoerd, die leiden tot aanvullende inkomsten. De productiviteit laat in de periode van 2019 een stijging zien. Dit is een mooie ontwikkeling. De norm volgens de begroting 2019 van 1.280 uur/fte is bijna gehaald. Het ziekteverzuim is in 2019 gedaald van 6.4% naar 5.7%.

Financieel resultaat

Het jaar 2019 sluit met een positief resultaat van € 390.000.

Omschrijving	Bedrag	Voordeel/ nadeel
Hogere inkomsten uit extra opdrachten	800.000	voordeel
Lagere DVO met provincie (ICT en Financiën)	150.000	voordeel
Voorziening vordering gemeente Terschelling	- 103.000	nadeel
Lagere inkomsten externe veiligheid	- 140.000	nadeel
Hogere personeelskosten	- 250.000	nadeel
Overig (oa wagenpark en administratiekosten)	- 67.000	nadeel
Totaal	390.000	voordeel

De verklaring voor dit resultaat is de volgende:

- Er is voor € 800.000 meer aan extra opdrachten gerealiseerd dan begroot. Hierin is ook de afrekening van plustaken meegenomen. In de praktijk nemen deelnemers meer plusuren van de FUMO af dan vooraf is overeengekomen. Dit leidt tot extra inkomsten.
- In 2019 is een nieuwe dienstverleningsovereenkomst met de provincie afgesloten inzake ICT en Financiën. Deze is met terugwerkende kracht ingegaan. Er is kritisch gekeken welke mate van dienstverlening nodig is. De kosten vallen daardoor lager uit, wat voor 2019 een voordeel oplevert van € 150.000 ten opzichte van de begroting.
- Op basis van het advies van de geschillencommissie inzake de vordering op gemeente Terschelling is voorzichtigheidshalve een voorziening ivm eventuele oninbaarheid getroffen van € 103.000. De vordering zelf is nog niet afgeboekt, in afwachting van een definitief besluit inzake de afwikkeling.
- De inkomsten uit de subsidieregeling m.b.t. externe veiligheid zijn lager dan begroot. In de begroting is hiervoor met 2 fte rekening gehouden. In de werkelijkheid was het aantal bestede uren lager.
- De onder het eerste punt genoemde aanvullende werkzaamheden zijn deels binnen de bestaande formatie opgevangen. Voor een ander deel is hiervoor extra personeel (externe inhuur) ingezet, waardoor ook de personeelskosten hoger zijn dan begroot.

In de toelichting op de programma's (hoofdstuk 3 en 4) en in de toelichting op de staat van baten en lasten (hoofdstuk 6) wordt het resultaat nader toegelicht.

Veranderingen in het bestuur

De provinciale- en waterschapverkiezingen in het voorjaar van 2019 hebben geleid tot wijziging in het dagelijks bestuur van de FUMO. Namens het Wetterskip Fryslân heeft mevrouw Van der Hoek plaatsgenomen. Zij neemt de plaats in van de heer Berenst. Gedeputeerde Kramer heeft de stoel ingenomen van gedeputeerde Schrier. De heer Kramer is inmiddels benoemd tot burgemeester van de gemeente Noardeast Fryslân. Hij is opgevolgd door gedeputeerde Fokkinga.

2 Leeswijzer

Deze jaarstukken geven inzicht in de voortgang en het realiseren van doelen en prestaties uit de programmabegroting 2019. Naast de bestuurlijke samenvatting zijn in de jaarstukken het jaarverslag en de jaarrekening opgenomen. Hierbij is de indeling van de begroting 2019 gevolgd. In de tabellen zijn de cijfers over het jaar 2019 opgenomen. De lasten en de baten zijn gepresenteerd positieve bedragen in hele euro's, voor zover in de betreffende tabel niet anders is aangegeven. De jaarstukken zijn opgesteld naar de eisen die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) daaraan stelt.

Hoofdstuk 1 bevat de bestuurlijke samenvatting met daarin de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten uit de jaarstukken 2019.

De programma's van het primaire proces worden toegelicht in hoofdstuk 3. Dit hoofdstuk begint met een algemeen deel. Vervolgens komen de programma's Toetsing en Vergunningverlening (TV), Toezicht en Handhaving (TH) en Specialistisch Advies (SPA) aan de orde. Hierin worden de doelen en prestaties toegelicht.

In hoofdstuk 4 is het programma Bedrijfsvoering opgenomen, inclusief overhead.

Hoofdstuk 5 gaat in op de volgens het BBV verplichte en voor de FUMO relevante paragrafen, te weten:

- 5.1 Bedrijfsvoering;
- 5.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- 5.3 Financiering.

Hoofdstuk 6 bevat de jaarrekening 2019 met daarin de waarderingsgrondslagen, de balans per 31 december 2019 en het overzicht van baten en lasten. Tevens is in hoofdstuk 6 de aanvullende (o.a. wettelijke verplichte) informatie opgenomen.

3 Programma's

3.1 Algemeen

Fryslân breed uitvoeringsprogramma

In 2019 is voor eerst gewerkt met een eerste proeve van het Fryslânbrede uitvoeringsprogramma. Dit heeft tot doel milieurisico's en nalevingstekorten projectmatig en op een slimme manier aan te pakken. Door dit voor heel Fryslân te doen ontstaat een gelijk speelveld voor bedrijven binnen een zelfde doelgroep (bijv. alle Lpg-stations) en zijn we beter in staat uitspraken te doen over bijvoorbeeld veiligheid en naleefgedrag.

De omvang van het Fryslânbrede uitvoeringsprogramma komt overeen met 15% van de beschikbare uren voor basistaken. Deze uren zijn projectmatig ingezet op 9 onderwerpen. Er zijn 9 projecten uitgevoerd, gericht op verschillende doelgroepen en onderwerpen.

De ervaringen met deze nieuwe aanpak zijn positief, zowel ten aanzien van resultaten als de projectmatige aanpak. In een afzonderlijke halfjaarrapportage en eindejaarsrapportage is hierover verslag gedaan aan de deelnemers. Het algemeen bestuur heeft in december 2019 het Fryslânbrede uitvoeringsprogramma 2020 vastgesteld.

Overdracht basistaken

In 2019 is het project Implementatie Besluit VTH afgerond. Doel van dit project was om te bepalen welke basistaken door gemeenten⁴ nog ondergebracht moesten worden bij de FUMO⁵.

Pas in een laat stadium werd duidelijk wat de omvang van de nog over te dragen taken was. Als gevolg daarvan kreeg de FUMO pas laat inzicht in de omvang van de nog over te dragen basistaken. Daardoor stond de FUMO in de laatste maanden van 2019 voor de lastige opgave om in de huidige krappe arbeidsmarkt, deskundig en ervaren personeel te werven. Via een intensieve wervingscampagne is het gelukt om een aantal jong afgestudeerden aan te trekken. Een belangrijk deel van de extra benodigde menskracht is in de laatste maanden van 2019 aangenomen. Dit vraagt het nodige aan begeleiding en opleiding.

Daarnaast is intensief en in samenspraak met de deelnemers gekeken naar de inrichting van werkprocessen. Dit betrof met name de processen voor de niet-inrichting gebonden basistaken, zoals asbest en bodem. Voor de nieuw ingebrachte inrichting gebonden basistaken geldt dat deze worden uitgevoerd conform de al bestaande werkprocessen.

Formatie en productiviteit

De personeelsinzet in het primaire proces lag in lijn met de begroting. De productiviteit laat in 2019 een verdere stijging zien.⁶ Zie hiervoor onderstaande tabel.

⁴ De provincie Fryslân heeft de provinciale basistaken al per 1 januari 2014 ondergebracht bij de FUMO.

⁵ Al per 1 juli 2017 zijn alle gemeenten en provincies verplicht de uitvoering van VTH-basistaken bij omgevingsdiensten onder te brengen.

⁶ De cijfers van 2018 zijn voor vergelijkingsdoeleinden aangepast t.o.v. de jaarstukken 2018: de opname van ADV is buiten de productiviteitsberekening gehouden, aangezien dit compensatie betreft voor eerder gemaakte uren.

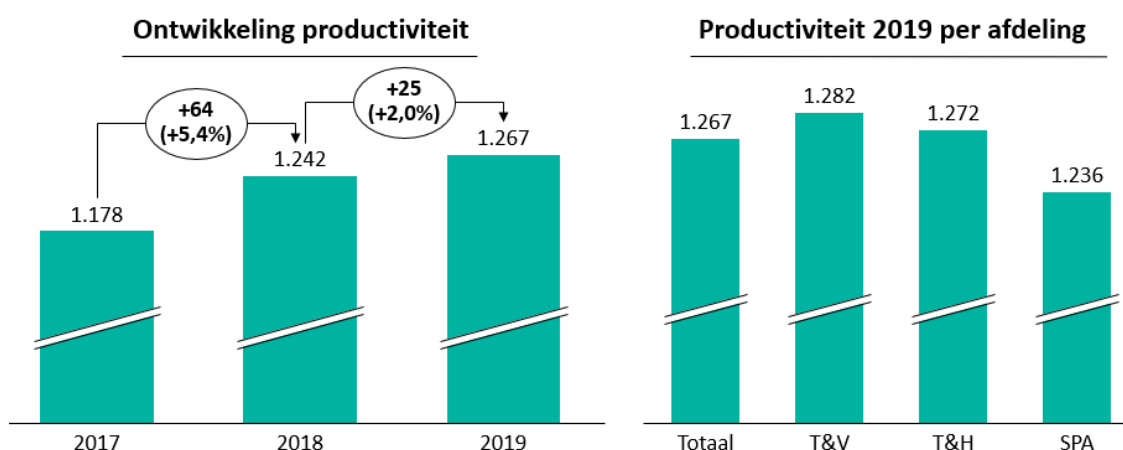
	Begroting 2019	Realisatie 2019	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Formatieve bezetting (gemiddeld) (fte)	104	104	103	107
Aantal productieve uren	130.610	129.550	127.903	126.000
Aantal niet-productieve uren	64.000	66.111	65.663	74.000
Totaal aantal uren	194.610	195.661	193.566	200.000
Gemiddeld totaal uren per fte	1.872	1.879	1.879	1.869
Aantal productieve uren per fte	1.280	1.267	1.242	1.178
% productief (tov totaal aantal uren)	67,1%	66,2%	66,1%	63,0%
% productiviteit (tov begroting '19)	100%	99%	97%	92%
Ziekteverzuim	5,00%	5,65%	6,35%	7,40%

De productieve uren liggen in lijn met de begroting. Dit wil zeggen dat het aantal uren dat de FUMO voor de deelnemers heeft gemaakt (129.550 uur) nagenoeg overeenkomt met de begroting (130.610 uur).

De ingezette formatie ligt ook in lijn met de begroting. In de begrote formatie is rekening gehouden met de extra inzet die is gedekt uit de transitiebegroting.

De productiviteit per fte is lager dan begroot. In de begroting is rekening gehouden met 1.280 productieve uren per fte, in werkelijkheid was dit 1.267 uur/fte. Dit betekent dat er gemiddeld iets meer fte's benodigd zijn om het begrote aantal productieve uren te realiseren. Onder onderstaande grafieken worden de oorzaken genoemd van de lagere productiviteit. De productiviteit voldoet bijna aan de gestelde norm. Er is een duidelijk stijging te zien ten opzichte van de voorgaande jaren.

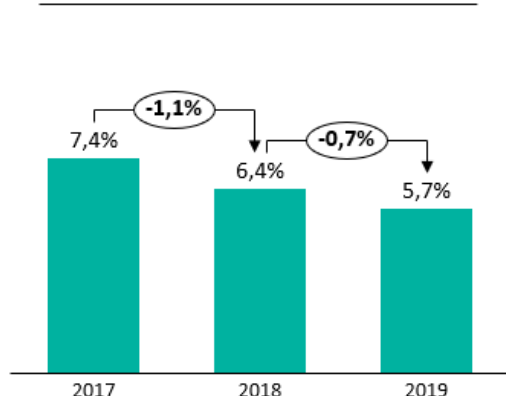
In onderstaande grafiek wordt de ontwikkeling van de productiviteit getoond. Ook wordt de productiviteit per afdeling weergegeven. Zie de volgende paragrafen voor een nadere toelichting. De afdelingen management en bedrijfsvoering zijn niet opgenomen in de grafieken, aangezien dit indirecte afdelingen betreft, die geen productieve uren realiseren.

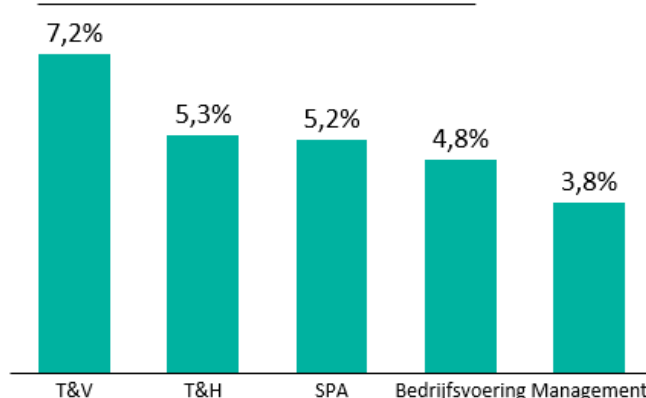
Een eerste oorzaak voor de lagere productiviteit is het hogere ziekteverzuim. In de productiviteitsnorm is rekening gehouden met 5% ziekte. Het werkelijke verzuim over 2019 was 5.7%.

Hoewel het ziekteverzuim hoger is uitgekomen dan het percentage waarmee in de begroting is gerekend, is vanaf 2017 een duidelijke dalende trend zichtbaar. Zie onderstaande grafiek met daarin de ontwikkeling van het verzuim en de verschillen per afdeling.

Ontwikkeling verzuim

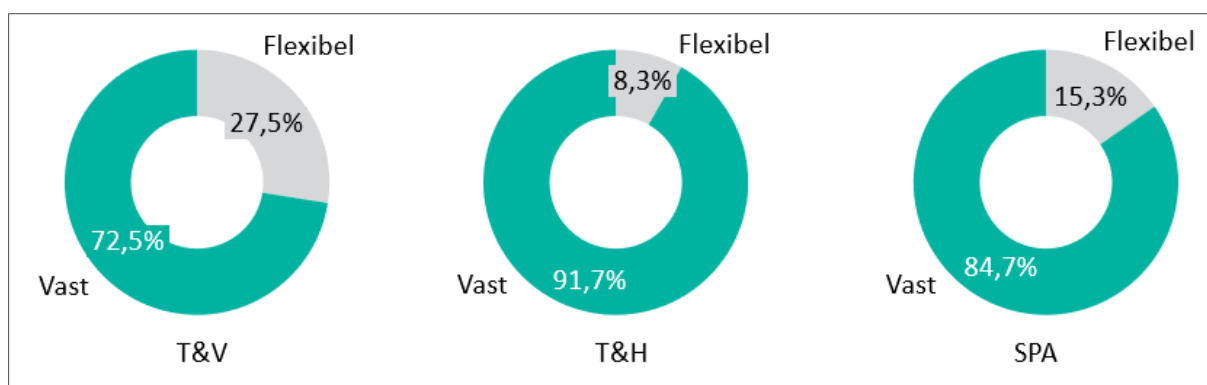
Verzuim 2019 per afdeling

Een tweede oorzaak voor het hoger aantal niet-productieve uren zijn de uren die besteed worden aan coördinatietaken. In de begroting was uitgegaan van 2.800 uren. In werkelijkheid zijn hier 4.298 uren aan besteed. Gebleken is dat in de begroting abusievelijk met 350 uur in plaats van 700 uur per coördinator is gerekend. Dit wordt in de begroting 2021 gecorrigeerd.

	Begroting 2019	Realisatie 2019	Vershil
Uren coördinatie	2.800	4.298	1.498

In de begroting wordt rekening gehouden met een flexibele schil van 15%. Op totaalniveau is de realisatie over 2019 uitgekomen op 16.4%. Per afdeling zijn er aanzienlijke verschillen. Met name bij afdeling Toetsing en Vergunningverlening (TV) is de flexibele schil met 27.5% hoger dan begroot. De oorzaak hiervoor is de krappe arbeidsmarkt, waardoor het aantrekken van vast personeel moeizaam verloopt. Ook had deze afdeling te maken met enkele langdurig zieken, die door externen zijn vervangen. Op pagina 13 wordt nader ingegaan op de flexibele schil bij afdeling TV.

3.2 Programma Toetsing en Vergunningverlening

De afdeling Toetsing en Vergunningverlening (TV) verleent vergunningen en behandelt meldingen op de vakgebieden Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht), BRIKS⁷, ontgrondingen, bodem, luchtvaart en de provinciale milieuverordening. De Wabo-diensten (inclusief bodem) worden verleend aan alle opdrachtgevers, BRIKS-taken vooralsnog aan de provincie en de gemeente Terschelling, en ontgrondingen en luchtvaart alleen aan de provincie.

3.2.1 Wat willen we bereiken

- Alle verleende opdrachten afhandelen binnen de daarvoor geldende termijnen en met acceptabele kwaliteit.
- Een gezond werkklimaat en tevreden "klanten".
- De afdeling TV wil werken met geüniformeerde producten en sjablonen. Doel is om dit in 2019 te realiseren.
- De verhouding externe medewerkers ten opzichte van interne medewerkers te verlagen. Op dit moment bedraagt de flexibele schil 27%. De doelstelling is 15%.

3.2.2 Wat hebben we gedaan en wat hebben we bereikt

Productie

De afdeling TV werkt grotendeels vraag gestuurd. Alle meldingen en vergunningaanvragen zijn afgehandeld. De FUMO heeft beperkt invloed op het aantal aanvragen en het moment waarop deze binnenkomen.

	Begroting	Realisatie	% realisatie
Aantal meldingen en vergunningen	374	347	93%

In 2019 zijn 347 meldingen en vergunningen voor basistaakbedrijven afgehandeld. Dit is minder dan op basis van de Fryske Norm was begroot. Dit werd deels veroorzaakt door de stikstof problematiek, hierdoor zijn er minder vergunningsaanvragen en meldingen ontvangen dan verwacht.

In totaal is 30.700 uur besteed, terwijl in de DVO's⁸ met de deelnemers hiervoor 26.700 uur was opgenomen. Oorzaak voor de hogere urenbesteding is het vooroverleg dat in een heel aantal situaties uitgebreid gevoerd is, mede als gevolg van steeds complexere aanvragen.

De combinatie met het inwerken van de nieuwe medewerkers maakte dat er veel tijd besteed is aan het primaire proces en ingeleverd moest worden op de ontwikkelkracht van de afdeling.

In de aantallen zijn conform afspraak niet inbegrepen het vooroverleg en ingetrokken aanvragen. Er is een tijdelijke stop gekomen op vergunningverlening door de provincie. Door de uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) konden reeds afgegeven verklaringen van geen bedenking (vvgb's) niet meer worden gebruikt ter onderbouwing van lopende Wabo vergunningaanvragen (incl. bouwdeel). Tot slot heeft de uitspraak de afhandeling van de aanvragen vertraagd.

⁷ Bouwen, Reclame, Inrit, Kap en Sloop.

⁸ DVO = dienstverleningsovereenkomst.

Tijdigheid en kwaliteit

Het doel voor 2019 was om alle verleende opdrachten binnen de daarvoor geldende termijnen en met een acceptabele kwaliteit uit te voeren. Alle vergunningen op het gebied van BRIKS, Wet bodembescherming en de Ontgrondingenwet zijn tijdig verleend.

In het geval van inrichtinggebonden taken heeft bij uitgebreide procedures in enkele gevallen een termijnoverschrijding plaatsgevonden. Wettelijk gezien mag dat, want dit zijn termijnen van orde. De redenen voor de termijnoverschrijdingen waren de complexiteit van de aanvraag, het herhaaldelijk aanvullen van een ingediende aanvraag of het aantal zienswijzen tijdens een procedure. Reguliere en goedkeuringsprocedures zijn binnen de gestelde termijnen afgerond. Bij complexe vergunningen was de gemiddelde tijdigheid 94%. Van rechtswege verleende vergunningen zijn in een paar gevallen voorgekomen. De reden hiervan was dat door personele wisselingen een aantal dossiers tussen wal en schip zijn geraakt bij de overdracht. Dit is gecommuniceerd met opdrachtgevers. Verder hebben de *lex silencio*⁹ beschikkingen geen nadelig effect gehad op omgeving en milieu.

Uniformering, sturing en kwaliteit

De afdeling heeft zich in 2019 bezig gehouden met het leren werken conform uniforme kengetallen en kwaliteitsnormen. Processen rondom vooroverleg en het compleet maken van een aanvraag zijn kritisch tegen het licht gehouden. Tevens is er meer inzicht verkregen in de manier van werken van de afdeling. Gebleken is dat de dienstbaarheid naar aanvragers en deelnemers hoog is. Ook ligt de lat hoog wat betreft het willen leveren van een kwalitatief hoogwaardig product. Dit moet meer in balans komen met het inzicht in urenbesteding en bewustwording over de van toepassing zijnde kentallen. In de tweede helft van 2019 heeft het bureau Seinstra Van de Laar een onderzoeksrapport en een voorstel voor de kentallen voor de FUMO opgeleverd. De afdeling heeft hieraan een bijdrage geleverd. Ook deze manier van werken wordt in 2020 verder ontwikkeld.

Voor de BRIKS-taak is in 2019 een kwaliteitssysteem ontwikkeld waarin het bevoegde gezag keuzes kan maken t.a.v. de kwaliteit en omvang van het werk. Het bevoegde gezag kan hierin keuzes maken in de mate waarin zij een vergunningaanvraag beoordeeld wil zien. Ze kan bijvoorbeeld kiezen om aandacht te besteden aan onderwerpen zoals veiligheid, constructie of leefbaarheid.

Samenwerking met ODG

Vanwege een verschuiving in het bevoegd gezag is de BRZO-taak overgegaan naar de Omgevingsdienst Groningen (ODG). Dit gaat gefaseerd. In 2019 zijn twee inrichtingen overgegaan. De overige inrichtingen zullen in 2020 volgen. De samenwerking met de ODG verloopt goed.

Inhoudelijke onderwerpen

Landelijk afvalbeheerplan

In Fryslân is het Landelijk afvalbeheerplan (Lap3) van toepassing op zo'n 40 provinciale afvalbedrijven. In 2019 heeft de FUMO het overgrote deel van het werk voor de aanpassingen verricht. In 2020 zullen de laatste afrondende werkzaamheden plaatsvinden en zal het project Lap3 afgerond zijn.

⁹ Een Lex Silencio beschikking is een van rechtswege verleende beschikking: als een decentrale overheid bij een vergunningaanvraag te laat of niet reageert, dan wordt de vergunning stilzwijgend verleend

Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS)

De provincies hebben vanuit het ministerie de opdracht gekregen voor 1 januari 2021 te inventariseren welke ZZS aanwezig zijn binnen inrichtingen/bedrijven en welke emissies van ZZS naar lucht en water plaatsvinden. De drie noordelijke provincies en omgevingsdiensten hebben hiervoor een gezamenlijk projectplan opgesteld en een projectleider aangesteld. Alle Friese provinciale inrichtingen zijn in mei 2019 door de FUMO aangeschreven m.b.t. de aanwezigheid van ZZS-stoffen in de inrichting en de emissie daarvan naar lucht en water. Alle bedrijven hebben gereageerd, echter hebben zij niet alle gevraagde informatie aangeleverd. Het project loopt door in 2020 waarbij ingezet wordt op het boven tafel krijgen van de ontbrekende informatie. Tot slot zijn de aanpassingen in de vergunningen in gang gezet.

Programma Aanpak Stikstof (PAS)

In 2019 zijn alle gemeenten in Friesland en andere betrokkenen geïnformeerd over de gevolgen van de uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (verder: RvS) over het PAS. Op basis van het PAS geeft de provincie toestemming voor activiteiten waarbij stikstof wordt uitgestoten. De RvS heeft uitgesproken dat het PAS niet meer als basis voor toestemming voor activiteiten kan worden gebruikt. Deze uitspraak heeft niet alleen gevolgen voor vergunningverlening door de provincie volgens de Wet natuurbescherming (Wnb), maar ook voor vergunningverlening door andere bevoegde gezagen volgens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), waarbij stikstofdepositie relevant is.

Een werkgroep, waarin naast de provincie ook FUMO medewerkers vertegenwoordigd zijn, heeft een werkwijze ontwikkeld hoe om te gaan met de PAS uitspraak. Verder zijn binnen deze werkgroep casussen afgestemd en (mogelijke) oplossingen voor individuele gevallen aangedragen.

Producten en diensten

Aan het eind van het jaar zijn nagenoeg alle uren besteed aan provinciale taken conform de begroting. Tevens is er zoveel mogelijk tijd besteed aan de reguliere vergunningverlening voor de provincie.

Voor diverse gemeenten zijn in 2019 de uren overschreden. Meer en complexe aanvragen zijn hier de oorzaak van. De werkzaamheden voor de plus-taken zijn volgens de opgave en conform de DVO's uitgevoerd. Dit zijn o.a. werkzaamheden op het gebied van Ontgroningen, Bodem, Vuurwerk, Luchtvaart, BRIKS-taken en plustaak inrichtingen.

Met de invoering van de Omgevingswet in 2021 gaan de bodemtaken voor een groot deel over van de provincie naar de gemeenten. De FUMO heeft een plan van aanpak gemaakt om deze overdracht van taken en bevoegdheden 'warm' te laten verlopen. De afdeling heeft hieraan een inhoudelijke bijdrage geleverd.

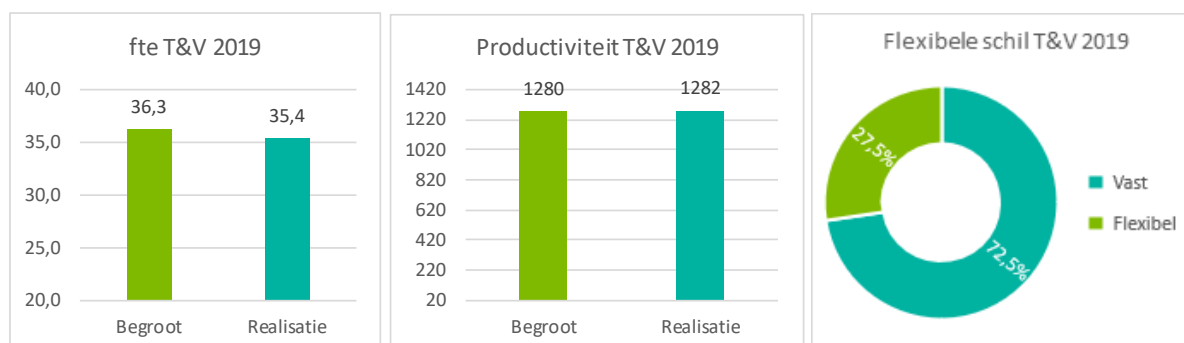
Personele aangelegenheden

Het is lastig gebleken om in de huidige conjunctuur ervaren (specialistische) medewerkers te werven. Tegelijkertijd had de afdeling de opdracht om de flexibele schil te verlagen. Hiervoor zijn vijf (relatief onervaren) nieuwe medewerkers opgeleid. Twee mensen waren al in dienst van de FUMO, maar veranderden van werkveld. Verder zijn er twee medewerkers aangenomen voor het team Afval en één medewerker voor het team Industrie. Daarnaast had de afdeling te maken met drie langdurig zieken.

3.2.3 Wat heeft het gekost?

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Programma Toetsing en Vergunningverlening			
Lasten			
Personeelslasten	3.140.676	3.185.234	3.074.794
Overige kosten	-	-	-
	3.140.676	3.185.234	3.074.794
Baten			
Taken Projecten	125.000	125.000	112.815
Brikstaken	129.187	135.178	210.929
Overige baten			17.422
Doorgeschoven deelnemersbijdragen	2.886.487	2.775.056	2.775.056
Deelnemersbijdragen Provincie Fryslân	-	-	-
Deelnemersbijdrage Wetterskip	-	-	-
	3.140.674	3.035.234	3.116.222
Resultaat programma T&V	- 2	- 150.000	41.427
- Onttrekkingen aan reserves	-	-	-
- Toevoegingen aan reserves	-	-	-
	-	-	-
Resultaat programma T&V na vermogensmutaties	- 2	- 150.000	41.427

Het programma TV sluit af met een voordelig resultaat van € 41.427. Dit is ca € 191.000 hoger dan begroot. De begroting na wijzigingen laat een negatief saldo zien. Dit is het gevolg van de in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 12 december 2019 vastgestelde budgetoverheveling. De (personeels)lasten vielen ongeveer € 110.000 lager uit dan bij de begrotingswijziging in december was voorzien. Daarnaast was de opbrengst voor Brikstaken circa € 75.000 hoger dan begroot. De extra opdrachten (taken projecten en overige baten) waren nagenoeg gelijk aan de begroting (€ 5.000 hoger).

De fte-inzet lag in lijn met de begroting. Ook de productiviteit lag in lijn met de begroting. De flexibele schil is met 27.5% hoger dan de doelstelling van 15%. Een belangrijke oorzaak voor de externe inhuur was de inhuur van specialisten voor ziektevervanging. Daarnaast was inhuur voor bepaalde specialisten noodzakelijk omdat ervaren krachten in de arbeidsmarkt nauwelijks te vinden waren.

Er is gedurende het jaar wel een daling zichtbaar in de flexibele schil, onder meer doordat drie medewerkers die op detachingsbasis werkzaam waren bij de FUMO in dienst zijn getreden. Concreet is de flexibele schil gedaald van ruim 30% in juni 2019 naar ca 25% in december 2019.

3.3 Programma Toezicht en Handhaving

De afdeling Toezicht en Handhaving (TH) voert milieutoezicht uit bij bedrijven en houdt toezicht op het gebied van bodem, ontgroningen, toepassingen Besluit bodemkwaliteit, vuurwerkevenementen, luchtvaart, zwemwater, groene wetten en de provinciale milieuverordening. Het toezicht op BRIKS¹⁰ wordt uitgevoerd voor de gemeente Terschelling en voor de provincie Fryslân. Daarnaast onderhoudt de FUMO het milieualarmnummer en kunnen burgers en bedrijven klachten en calamiteiten 24/7 melden. Toezicht en Handhaving zorgt voor een adequate afhandeling van deze klachten en calamiteiten.

3.3.1 Wat willen we bereiken

- De gemaakte werkafspraken en controles tijdig en met voldoende kwaliteit uitvoeren;
- Meldingen en klachten worden adequaat afgehandeld;
- De uitvoering van bestuursrechtelijke en strafrechtelijke handhaving volgens de LHS¹¹;
- Uitvoeren van het Fryslânbrede uitvoeringsprogramma;
- Het onderhouden van de piketregeling.

3.3.2 Wat hebben we gedaan en wat hebben we bereikt

Productie

In 2019 zijn 482 reguliere controles uitgevoerd. Dit is 98% van de met de deelnemers afgesproken controles. Daarnaast zijn er 304 hercontroles uitgevoerd, dit is fors meer dan begroot. De hercontroles komen met name voor bij de bedrijven die lange tijd niet zijn bezocht. Daarnaast is er een aantal notoire overtreders in Fryslân. Over het algemeen vergen de hercontroles weinig tijd. De eigenaar is al op de hoogte van de overtredingen. De notoire overtreders zijn veelal de bedrijven die één of meerdere keren per jaar bezocht worden. De hercontroles worden dan gecombineerd met de reguliere controles.

	Begroting	Realisatie	% realisatie
Aantal reguliere controles 2019	491	482	98%
Aantal hercontroles	190	304	160%

Milieualarmnummer / piket / afhandeling van klachten

¹⁰ Bouwen, Reclame, Inrit, Kappen en Slopen.

¹¹ Landelijke Handhavingsstrategie.

NAM locatie op Ameland

Tijdens de eerste storm van 2019 is een nooddijk en een deel van de NAM-locatie weggeslagen. Hierbij is circa 4.000m³ sterk verontreinigde grond in de Noordzee terecht gekomen. Er is veel bestuurlijk overleg geweest met de provincie maar ook met diverse instanties in Den Haag. De sanering is op keurige wijze uitgevoerd en de eindsituatie is een prachtig "nieuw" natuurgebied in het duinengebied van Ameland. Een mooi resultaat waarbij de samenwerking met diverse partijen centraal stond.

De FUMO heeft in 2019 230 klachten en meldingen via het milieualarmnummer ontvangen en afgehandeld. Dit waren:

- 104 bedrijfsmeldingen (zijn meldingen van bedrijven over zaken die niet goed gaan maar geen effect hebben buiten de poort);
- 62 geurklachten;
- 35 ongewone voorvallen (meldingen van storingen met effect buiten de poort);
- 29 overig.

In totaal is aan het milieualarmnummer/piket ruim 1.000 uur besteed. Daarvan is 250 uur ingezet buiten kantooruren.

Nabij en regiogericht toezicht

Opdrachtgevers hebben uitgesproken dat ze graag zien dat toezicht meer nabij en meer regiogericht is. Hier is op ingespeeld door een start te maken met het clusteren van werkzaamheden en met het meer gebiedsgericht inzetten van de toezichthouders. Waar nodig wordt voorafgaand aan de controle tussen de toezichthouder en de gemeente gegevens uitgewisseld, zodat wanneer er zaken spelen die door beiden worden behandeld, iedereen over dezelfde achtergrondinformatie beschikt. Zo ontstaat er meer verbinding tussen medewerkers van de deelnemers en toezichthouders van de FUMO. Tot slot bevordert dit de dienstverlening aan burgers en bedrijven.

De afdeling heeft, net als voorgaande jaren, namens de provincie Fryslân de netwerkdag voor toezichthouders en andere belangstellenden georganiseerd en voor het eerst de Handhavingsactiedag. De netwerkdag werd goed bezocht door vele toezichthouders van de verschillende toezichthoudende instanties uit de gehele provincie. Deze dag wordt al sinds jaar en dag erg gewaardeerd.

De handhavingsactiedag werd in samenspraak met andere handhavingspartners georganiseerd. Deze dag is de voortzetting van de vroegere handhavingsestafette. Toezichthouders van gemeenten, de FUMO, politie, Staatsbosbeheer en andere natuurbeheerders deden mee. De resultaten waren divers en groot in aantal. De FUMO zal wegens succes deze dag ook in de volgende jaren organiseren.

PFAS

Door de PFAS crisis¹² is in de tweede helft van 2019 het aantal meldingen op grond van het Besluit bodemkwaliteit afgenomen. Dit had te maken met de onduidelijkheid over de normstelling rondom PFAS. In Nederland kwam het grondverzet bijna volledig stil te liggen. Ook het aantal secundaire ontgrondingen bleef hierdoor achter. Aangezien voor de uitvoering van deze taak ingehuurd werd, ontstond er geen overcapaciteit op de afdeling.

Uniformiteit

LHS

In 2014 is de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS¹³) vastgesteld. In het Fries VTH-overleg is afgesproken de LHS te volgen, zodat uniformiteit in handhaving toeneemt. De afdeling heeft opleidingen en voorlichting over de LHS georganiseerd voor haar eigen medewerkers en voor medewerkers van de deelnemers. Als gevolg van het werken volgens de LHS wordt vaker dan

¹² PFAS is een verzamelnaam voor 6000 chemische stoffen die in hogere concentraties schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid en het milieu. In juli 2019 is een strengere norm voor deze stoffen geïntroduceerd. Daardoor kon grond nauwelijks nog verplaatst worden.

¹³ De LHS voorziet in een aanpak waarin handhaving via het bestuurlijke en strafrechtelijke spoor elkaar versterken.

voorheen het strafrechtelijke spoor toegepast en dat vraagt meer inzet van boa's¹⁴. Voor ongeveer de helft van onze deelnemers wordt vanuit de FUMO boa-deskundigheid ingezet.

Digitale checklist

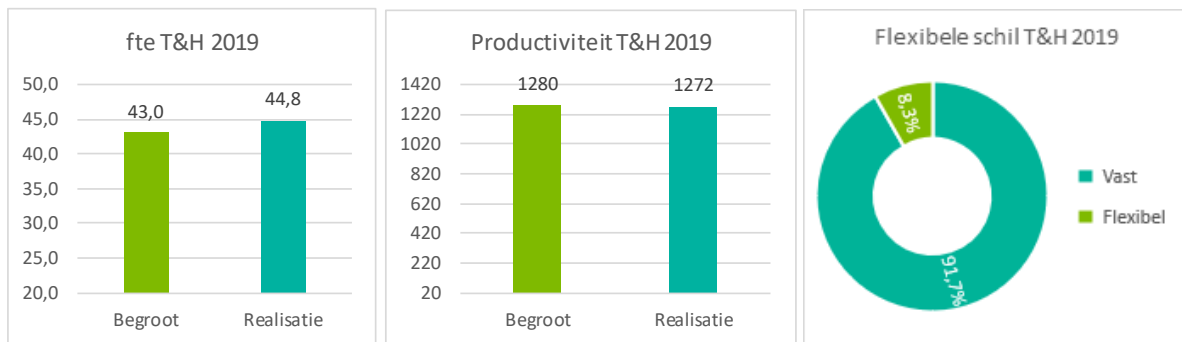
De afdeling zet in op digitaal toezicht. In het tweede half jaar van 2019 is gestart met de invoering van de digitale checklists. Toezichtverslagen worden ter plekke gegenereerd en kunnen via e-mail direct worden verzonden aan het betreffende bedrijf. In 2019 heeft het geleid tot meer gebruikersgemak en betere rapportages. De effecten moeten verder in 2020 zichtbaar worden.

3.3.3 Wat heeft het gekost?

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Programma Toezicht en Handhaving			
Lasten			
Personeelslasten	3.256.082	3.184.068	3.624.452
Overige kosten	-	-	6.246
	3.256.082	3.184.068	3.630.698
Baten			
Taken Projecten	125.000	125.000	346.296
Brikstaken	129.188	135.179	151.524
Doorgeschoven deelnemersbijdragen	3.001.895	3.173.889	3.173.889
Overige baten	-	-	157.434
Deelnemersbijdragen gemeenten			
Deelnemersbijdragen Provincie Fryslân			
Deelnemersbijdrage Wetterskip			
Externe Veiligheid			
Extra taken Projecten			
	3.256.083	3.434.068	3.829.143
Resultaat programma T&H	1	250.000	198.445
- Onttrekkingen aan reserves	-	-	-
- Toevoegingen aan reserves	-	-	-
	-	-	-
Resultaat programma T&H na vermogensmutaties	1	250.000	198.445

Het programma TH sluit met een voordelig resultaat van € 198.445. Dit is ca. € 52.000 lager dan begroot. De lasten zijn weliswaar hoger dan begroot, maar dit wordt meer dan gecompenseerd door hogere baten, waardoor per saldo een voordelig resultaat wordt behaald. De gerealiseerde inkomsten uit extra baten zijn iets lager dan waarmee in een eerdere prognose is gerekend.

¹⁴ Boa = Bijzondere opsporingsambtenaar.

De fte-inzet van het programma TH is ca. 2 fte hoger dan begroot. Deze extra formatie is ingezet voor de uitvoering van extra opdrachten. De productiviteit ligt met 1.272 per fte in lijn met de begrote norm van 1.280. De flexibele schil van afdeling TH voldoet met 8,3% aan de norm van maximaal 15%. In totaal zijn 31.700 uren besteed aan het toezicht op basistaakbedrijven. Hiervoor was in de DVO's 35.200 uur opgenomen. Dit betekent dat 90% van de uren zijn besteed. De lagere inzet voor de basistaken wordt meer dan gecompenseerd door extra uren voor plustaken en incidentele opdrachten. Niet alle basistaak uren waren nodig, omdat er gemiddeld minder uren nodig waren voor de uitvoering van de reguliere- en hercontroles dan waarmee bij de planning rekening was gehouden. Deze niet benutte basistaak capaciteit is deels gebruikt voor de uitvoering van extra plusopdrachten en incidentele opdrachten.

3.4 Programma Specialistisch Advies

De afdeling Specialistisch Advies (SPA) verstrekt adviezen op de volgende terreinen: juridisch, geluid, licht en trillingen, externe veiligheid, bodem en lucht/geur. De specialisten van SPA worden ingezet voor de specialistische ondersteuning aan de afdelingen TV en TH. Daarnaast werken de specialisten aan separate adviesopdrachten van onze deelnemers (plustaak of incidentele opdracht).

3.4.1 Wat we willen bereiken

Productie:	We zetten ons in om onze bijdrage aan het Fryslânbrede uitvoeringsprogramma conform afspraak te realiseren;
Tijdigheid:	We zorgen ervoor dat zaken binnen de daarvoor afgesproken termijnen worden afgehandeld;
Kwaliteit:	We leveren kwaliteit en streven naar een verdere verbetering daarvan;
Klanttevredenheid:	We streven naar tevreden klanten.

3.4.2 Wat hebben we gedaan en wat hebben we bereikt

Samenwerken en werken bij gemeenten

In 2019 was de afdeling steeds beter in beeld bij de deelnemers doordat door de medewerkers regelmatig bij de gemeenten werkten. Met name het cluster Geluid heeft daarin forse stappen gezet, door het afgelopen jaar bij vier gemeenten fysiek te werken. Ook is een samenwerking tot stand gekomen tussen de juristen van de afdeling SPA en de gemeenten bij de organisatie van een juristennetwerkdag. Tot slot is de samenwerking opgezocht bij het organiseren van in-company cursussen door de FUMO.

De inzet van juristen en lucht/geur specialisten voor (advies)opdrachten is gestaag gegroeid in 2019. Dit komt onder meer doordat medewerkers van de FUMO en de deelnemers elkaar steeds beter (leren) kennen en deelnemers de toegevoegde waarde van onze specialisten steeds meer waarderen. Dit is gebleken uit de evaluaties met de deelnemers over de uitgevoerde opdrachten en uit de terugkoppeling vanuit de deelnemers door de accountmanager van de FUMO.

Kennisbijeenkomsten en -uitwisseling

In 2019 werden er vijf kennisdagen door de afdeling SPA georganiseerd. Deze kennisdagen waren een groot succes. Dit bleek zowel uit de evaluatie (rapportcijfer: ruim een 8) als ook de waardering die door de deelnemers richting de accountmanager werd uitgesproken. De kennisdagen (over de aspecten energie, geluid, juridisch, bodem en lucht/geur) genoten een grote belangstelling, van zowel de deelnemers als de eigen medewerkers. In de bijeenkomst over het provinciale geurbeleid hebben de specialisten van de FUMO het door hen voor de provincie opgestelde geurbeleid toegelicht. De juristen in Noord-Nederland hebben in 2019 gezamenlijk een dag georganiseerd om elkaar te leren kennen, ervaringen uit te wisselen en actuele ontwikkelingen te bespreken. Tot slot leverde de FUMO een bijdrage aan de organisatie van de Noordelijke Netwerkdag Bodem, waarvoor ook alle deelnemers werden uitgenodigd.

De Noordelijke samenwerking heeft in 2019 ook steeds meer vorm gekregen. De verschillende afdelingshoofden Specialistisch Advies hebben elkaar regelmatig gesproken over ontwikkelingen binnen de expertisegebieden en de wijze waarop hierin gezamenlijk kan worden opgetrokken. Zo is in 2019 een gezamenlijk ZZS¹⁵-project opgestart met de Noordelijke omgevingsdiensten. Deze verdere samenwerking heeft enorm veel meerwaarde. Enerzijds door uitwisseling van kennis, waarbij ook dankbaar gebruik is gemaakt van de expertise van afdeling Toetsing en Vergunningverlening, anderzijds door het gezamenlijk ontwikkelen en toepassen van een werkwijze voor ZZS. Op het gebied van Externe Veiligheid worden experts uitgewisseld. We kennen elkaar goed in noordelijk verband, wisselen kennis en ervaringen uit en werken op ingewikkelde dossiers samen.

Fryslânbrede uitvoeringsprogramma

De projectleiding van het project natte koeltorens lag bij de afdeling Specialistisch Advies. Daarnaast heeft de afdeling Specialistisch Advies zich ingezet voor andere projecten van het Fryslânbrede uitvoeringsprogramma, zoals Actie Uil en LPG-stations, op het gebied van juridische en specialistische advisering. De geplande inzet van de afdeling SPA voor het programma is gerealiseerd.

Integrale advisering bestemmingsplannen

Waar we enorm trots op zijn, is dat onze deelnemers steeds meer bestemmingsplannen bij de afdeling SPA neerleggen voor integrale advisering over onze expertiseterreinen. In 2019 zijn 17 integrale adviezen voor bestemmingsplannen gegeven.

Binnen de afdeling wordt de advisering over geluid, lucht/geur, bodem en externe veiligheid gecoördineerd, waarna de jurist het geheel juridisch toetst en beoordeelt op juistheid, volledigheid en/of de samenhang van alle deeladviezen logisch is. Deelnemers waarderen deze aanpak en de inhoudelijke advisering, waardoor hier ook een groeiende vraag te zien was.

¹⁵ Zeer Zorgwekkende Stoffen

Externe veiligheid

De ureninzet loopt in totaliteit conform de planning als opgenomen in het verlengde programma Impuls Omgevingsveiligheid 2019. Daarnaast is gewerkt aan het verbeteren van de advies sjablonen voor externe veiligheid en het actualiseren van risicobronnen op de risicokaart. Aan de vijfjaarlijkse actualisatieplicht van de risicokaart wordt voldaan.

Er werden door onze deelnemers steeds meer vragen gesteld over de risico's van de energietransitie. Opdrachtgevers zijn onder meer geadviseerd over:

- de opslag van door zonnepanelen opgewekte elektriciteit in (buurt)accu's;
- de opslag en het gebruik van waterstof dat geproduceerd is door middel van zonne-energie;
- de opslag en productie van bio LNG (liquid natural gas).

De FUMO heeft als kennisinstituut voor haar deelnemers en partners haar meerwaarde hierin bewezen.

Bodeminformatie

In 2019 is gestart met het AVG-proof maken van het bodeminformatiesysteem van gemeenten en provincie. Persoonsgegevens zijn verwijderd en bij de invoer van nieuwe informatie zijn persoonsgegevens achterwege gelaten. Een andere actie was om alle deelnemers een gebruikersovereenkomst te laten ondertekenen met als doel hen bewust om te laten gaan met persoonsgegevens. Deze actie zal in 2020 afgerond worden.

Overdracht bodemdossiers

Met de komst van de Omgevingswet worden gemeenten bevoegd gezag voor veel van de bodemdossiers, in plaats van de provincie. Daarom is in 2019 gestart met de zogenaamde warme overdracht. Warme overdracht staat voor het in gezamenlijkheid (gemeenten met provincie en FUMO) komen tot het overdragen van bodemdossiers. De FUMO is door de provincie Fryslân gevraagd om dit omvangrijke project uit te voeren. In overleg met provincie en gemeenten worden vanaf 2019 de dossiers gescreend en vervolgens aan de gemeenten overgedragen.

H₂-trein

Op 27 februari 2020 reed de eerste waterstoffrein tussen Groningen en Leeuwarden. De FUMO zorgde voor de vergunningverlening en heeft de risico's op het gebied van externe veiligheid beoordeeld. De FUMO heeft haar expertise ingezet en heeft als bijvangst kennis opgedaan over gebruik van waterstof.

PFAS

Naast de nieuwe Omgevingswet, die veel inhoudelijke veranderingen met zich meebrengt op onze expertisegebieden, spelen ook andere ontwikkelingen een rol. Zo is 8 juli 2019 een brief van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat ontvangen over een handelingskader voor hergebruik van PFAS¹⁶-houdende grond. De FUMO heeft vervolgens deze ontwikkeling onderzocht en de deelnemers hierover een informerende brief toegestuurd waarin de gevolgen hiervan zijn beschreven. Daarnaast heeft FUMO de Friese gemeenten geadviseerd over een gezamenlijke bodemkwaliteitskaart PFAS. De FUMO heeft dit gecoördineerd. De bodemkwaliteitskaart PFAS is inmiddels vastgesteld door het overgrote deel van de gemeenten. De laatste 2 à 3 gemeenten zullen naar verwachting in 2020 volgen.

¹⁶ De afkorting PFAS staat voor poly- en perfluoralkylstoffen.

Stikstof uitspraak

Tot slot hebben de recente PAS¹⁷ uitspraken van de Raad van State impact op het werk van de FUMO. Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State bepaald dat het PAS niet meer als basis voor toestemming voor milieubelastende activiteiten mag worden gebruikt. De ontwikkelingen hierin heeft de afdeling nauwgezet gevolgd. Er heeft in 2019 tweewekelijks een afstemmingsoverleg met de provincie plaatsgehad. Naar aanleiding van deze ontwikkeling heeft de FUMO de deelnemers inhoudelijk geïnformeerd maar ook een tijdelijke werkwijze voorgesteld. Over deze aanpak is met de deelnemers op dossierniveau voortdurend overleg geweest.

Concluderend kan worden gesteld dat continu nieuwe ontwikkelingen op gebied van ons werkveld op ons afkomen. De afdeling SPA volgt deze ontwikkelingen nauwgezet, brengt de deelnemers hiervan op de hoogte middels informerende brieven, adviseert op deze dossiers en coördineert projecten. Hiermee laat de FUMO zich zien als proactieve partner en kenniscentrum voor haar deelnemers. In 2019 is een groei in het aantal incidentele opdrachten zichtbaar op nagenoeg alle specialismen die de afdeling levert. Dit betreft vooral rechtstreekse adviesopdrachten ten behoeve van de deelnemers. Daarnaast worden onze specialisten ook voor advies benaderd door andere omgevingsdiensten in het land.

Personele aangelegenheden

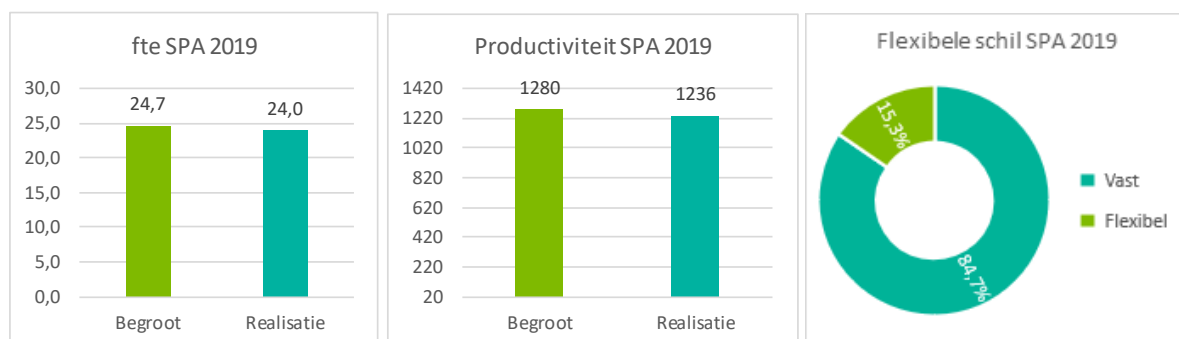
De groei in werkzaamheden en de complexiteit van de maatschappelijke uitdagingen brengt met zich mee dat ook meer inzet van specialisten nodig is. Voor alle specialismen binnen de afdeling Specialistisch Advies geldt dat het op de huidige krappe arbeidsmarkt lastig is om specialisten aan te trekken. Vandaar dat voor de korte termijn gekozen is voor het aantrekken van medewerkers op inhuurbasis en het langer aanhouden van de inhuur. In de tweede helft van 2019 is veel geïnvesteerd in het opleiden en begeleiden van enkele nieuwe medewerkers, hetgeen gevolgen had voor de productieve uren.

¹⁷ Programma Aanpak Stikstof

3.4.3 Wat heeft het gekost

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Programma Specialistisch advies			
Lasten			
Personeelslasten	2.083.373	2.386.898	2.385.778
Overige kosten	25.000	25.000	17.092
Toegerekende bedrijfsvoering	-	-	-
	2.108.373	2.411.898	2.402.870
Baten			
Extra taken externe veiligheid	342.000	342.000	199.855
Taken Projecten	352.554	352.554	506.654
Doorgeschoven deelnemersbijdragen	1.413.819	1.617.344	1.617.344
Overige baten	-	-	143.660
Deelnemersbijdragen gemeenten	-	-	-
Deelnemersbijdragen Provincie Fryslân	-	-	-
Deelnemersbijdrage Wetterskip	-	-	-
Externe Veiligheid	-	-	-
Extra taken Projecten	-	-	-
	2.108.373	2.311.898	2.467.513
Resultaat programma SPA	-	- 100.000	64.643
- Onttrekkingen aan reserves	-	-	-
- Toevoegingen aan reserves	-	-	-
	-	-	-
Resultaat programma SPA na vermogensmutaties	-	- 100.000	64.643

Het programma SPA sluit met een voordelig resultaat van € 64.643. Dit is ca € 165.000 hoger dan begroot. De lasten zijn ongeveer zoals begroot (€ 9.000 lager). De baten op het gebied van externe veiligheid vielen fors lager uit dan begroot omdat er vanuit de provinciale subsidie uit het IOV¹⁸ minder middelen beschikbaar kwamen. Dit nadeel wordt echter meer dan gecompenseerd met extra opdrachten.

¹⁸ Impuls Omgevingsveiligheid

De fte-inzet lag in lijn met de begroting. De productiviteit was met 1.236 uur/fte lager dan de norm van 1.280 uur/fte. Zoals gezegd was een belangrijke oorzaak hiervan gelegen in de uren m.b.t. het inwerken van nieuwe collega's in het vierde kwartaal van 2019. De uren die samenhangen met het inwerken van deze collega's, wat zowel de uren van de nieuwe collega, als van de begeleider betreft, kunnen niet allemaal als declarabel richting deelnemers worden ingezet. Hierdoor stijgt het aandeel indirecte uren, waardoor de productiviteit daalt. De flexibele schil is nagenoeg gelijk aan de hiervoor gestelde norm.

4 Programma bedrijfsvoering (incl. overhead)

4.1 Bedrijfsvoering

De afdeling Bedrijfsvoering voert alle ondersteunende activiteiten uit om het primair proces soepel te laten verlopen en de FUMO-organisatie optimaal te laten functioneren. Dit betreft de zogenaamde PIOFACH¹⁹ taken. Binnen Bedrijfsvoering is ook de strategische advisering, bestuursondersteuning en het accountmanagement gesitueerd.

4.1.1 Wat willen we bereiken

- Optimale ondersteuning van het primair proces;
- Optimale bestuursondersteuning;
- Verzorgen van juiste en tijdige informatie.

4.1.2 Wat hebben we gedaan en wat hebben we bereikt

Data op orde en in control komen

Er is een digitaal kwaliteitshandboek gerealiseerd waarin de belangrijkste werkprocessen van de FUMO is vastgelegd. Ook binnen de afdeling Bedrijfsvoering zelf zijn verschillende werkprocessen onder de loep genomen en geoptimaliseerd. Vervolgens zijn deze werkprocessen gedocumenteerd en geïmplementeerd.

De migratie naar een nieuwe digitale werkomgeving voor de medewerkers is afgerond. Nieuwe telefoons en devices zijn uitgeleverd en officepakketten geïnstalleerd. Met deze middelen kunnen alle medewerkers tijd- en plaatsonafhankelijk werken.

Het verbeteren van de gegevensinvoer in het zaakstelsel LEEF is een belangrijk onderwerp. Dit heeft aandacht gekregen in het project "Werkprocessen midoffice" dat zich richt op correcte en volledige invoer van gegevens. Dit project heeft geresulteerd in geharmoniseerde werkprocessen met daarbij duidelijke werkinstructies voor medewerkers van de midoffice.

Er is ingezet op het verbeteren van de aanlevering van de mutaties m.b.t. bedrijven door de deelnemers en de medewerkers van de FUMO. Hiertoe is een procedure opgesteld voor het aanleveren van mutaties/correcties en de controle daarop. Om de bedrijvenlijst actueel te houden vraagt dit continue aandacht en inzet. In volgende jaren zal verdere aanpassing van de bedrijvenlijst aan de Omgevingswet²⁰ nodig zijn.

In de eerste helft van 2019 is met de deelnemers gesproken over de Portal, een applicatie waarin documenten tussen de deelnemers en de FUMO worden uitgewisseld. Hierbij werd geconstateerd dat het doel van de Portal niet voor iedereen duidelijk was en dat er behoefte was aan een gebruiksinstructie. Er is een handleiding opgesteld voor de invoer en het gebruik van de Portal. Het op correcte wijze gebruik maken van de Portal is gedeelde verantwoordelijkheid van de deelnemers en de FUMO.

¹⁹ PIOFACH: personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, administratieve organisatie, communicatie en huisvesting.

²⁰ Dit betreft bijvoorbeeld het toevoegen van de milieubelastende activiteiten bij inrichtingen.

Tot slot is er een onderzoek uitgevoerd naar het toekomstperspectief van LEEF. Hierin is onderzocht hoe de migratie van het oude pakket naar LEEF is gegaan, om daar lering uit te trekken. Daarnaast heeft het onderzoek uitgewezen dat het zaakstelsel LEEF de primaire processen de komende twee jaar (en dus onder de Omgevingswet) voldoende kan ondersteunen. Het zaakstelsel moet nog op de Omgevingswet worden aangepast.

Versterking bedrijfsvoering

Er is versterking van de bedrijfsvoering gerealiseerd op het gebied van beleidsadvies, ICT en secretariële ondersteuning. Door het invullen van de formatieplaats Adviseur Financiën in het begin van dit jaar en het verder op orde krijgen van de basisregistratie in LEEF, lukt het steeds beter om gegevens en rapportages volledig en tijdig aan te leveren bij deelnemers. Hierdoor zijn de FUMO en deelnemers beter in staat tijdig bij te sturen en af te stemmen. Ook binnen de FUMO is nu betere managementinformatie beschikbaar. Dit heeft bijvoorbeeld betrekking op betere sturing op het tijdschrijven, het wekelijks opstellen van rapportages die worden gebruikt voor beoordeling van de gegevensinvoer, maar ook meer volledige managementinformatie. Vanaf de tweede helft van 2019 zijn maandrapportages die betrekking hebben op de bedrijfsvoering beschikbaar gesteld aan het management van de FUMO. Met deze rapportages is de FUMO beter in staat om op aspecten van de bedrijfsvoering te sturen.

Na de zomer van 2019 kon de beleidsmatige capaciteit versterkt worden. Deze capaciteit wordt in de eerste plaats ingezet voor projectleiding en uitvoering van FUMO 2.0 projecten. Daarnaast kan de FUMO beter bijdragen aan projecten die bijvoorbeeld vanuit het Fries VTH-overleg worden geïnitieerd. De advies- en ondersteuning van bestuur en management is substantieel verbeterd. Met behulp van de tijdelijke uitbreiding van de helpdesk is een project uitgevoerd dat zich richt op het verbeteren van de data (bijvoorbeeld de locaties en adressen) in LEEF. Dit project is eind 2019 afgerond.

DVO's met partijen kritisch tegen het licht gehouden

De DVO's met de gemeente Leeuwarden (huisvesting en P&O diensten) en de provincie Fryslân (ICT-diensten en Financiën) zijn tegen het licht gehouden. Dit heeft geleid tot het in eigen hand nemen van kritische P&O-taken en een besparing op de ICT kosten. De DVO met de gemeente Leeuwarden gaat per 1 januari 2020 in. De DVO met de provincie Fryslân ging met terugwerkende kracht per 1 januari 2019 in.

Verstevigen kwaliteit en competenties van medewerkers

Er is een FUMO breed opleidingsplan opgesteld waarin o.a. staat beschreven welke inspanningen worden gepleegd om te voldoen aan de gestelde kwaliteitscriteria. In het voorjaar van 2019 ontvingen alle deelnemers informatie over de mate waarin de FUMO hieraan voldoet, zodat de deelnemers hierover verantwoording af kunnen leggen aan de gemeenteraden en Provinciale Staten. Uit deze rapportage blijkt dat de FUMO in toenemende mate²¹ aan de VTH-kwaliteitseisen voldoet. De landelijke kwaliteitscriteria zijn per 1 juli 2019 geactualiseerd. In MyForms, de tool die de FUMO gebruikt om voor de eigen organisatie de kwaliteitscriteria continu te monitoren, zijn deze geactualiseerde kwaliteitscriteria doorgevoerd.

²¹ De FUMO voldoet inmiddels voor 12 (was 9) deskundigheidsgebieden aan de kwaliteitscriteria. In het voorjaar van 2020 volgt een actuele stand van zaken.

Aantrekkelijk werkgeverschap

In de krappe arbeidsmarkt is het lastig medewerkers aan de organisatie te binden en te behouden. Het aanbieden van goede secundaire voorwaarden draagt hieraan bij. Daartoe is in 2019 de reiskostenregeling aangepast, die per 1 januari 2020 in werking getreden is. Twee keer per week is fruit voor medewerkers beschikbaar. Binnen teams en de gehele organisatie is meer aandacht voor het vieren van successen.

P&O aangelegenheden

In 2019 is het P&O Koersplan opgesteld. Het koersplan brengt in beeld wat de professionele FUMO-organisatie te doen heeft op P&O gebied. In 2019 is een aantal personele regelingen tegen het licht gehouden. Verder is advies voor de komende jaren gegeven op het vlak van personele ontwikkeling en organisatieontwikkeling om de FUMO ambities en opdrachten te realiseren. Deze plannen worden in 2020 vastgesteld.

De Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA) is voorbereid. Per 1 januari 2020 trad deze wet in werking. De FUMO moet nog lid worden van een nieuw op te richten werkgeversvereniging: de Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties (WSGO). Dit is in het algemeen bestuur van december 2019 gebracht en wordt in 2020 gerealiseerd.

Het verzuimbeleid is herijkt. Na een aanbesteding is de samenwerking met de huidige arbodienst gecontinueerd. De RI&E is opnieuw vormgegeven.

Huisvesting

In de eerste helft van 2019 is gestart met de voorbereidingen op de verbouwing van het FUMO gebouw. Het doel van de verbouwing is zowel duurzame huisvesting te creëren, als gezonde werkplekken te realiseren die de onderlinge samenwerking bevorderen. De start van de verbouwwerkzaamheden is uitgesteld naar 2020.

De invoering van het Besluit VTH is succesvol verlopen, al was de benodigde informatie pas 'last minute' beschikbaar. Met de overdracht van basistaken per 1 januari 2020 zijn vanuit de deelnemende organisaties een aantal medewerkers in dienst gekomen bij de FUMO. Dit aantal was niet voldoende voor de taakomvang. Er lag nog een stevige uitdaging voor de FUMO om tijdig voldoende nieuwe medewerkers te werven. Deze werving is vernieuwend ingestoken met inzet van social media. Deze manier van werven is succesvol gebleken en zal doorgezet worden in 2020.

4.2 Baten en lasten programma bedrijfsvoering

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Programma Bedrijfsvoering			
Lasten			
Personeelslasten	3.112.003	3.390.520	3.232.831
Kapitaallasten	120.694	30.694	31.429
Wagenpark	119.177	119.177	135.675
Huisvesting	649.089	649.089	643.574
Administratie	36.271	36.271	57.629
ICT	281.000	281.000	246.210
Implementatiekosten ICT/Project Lis	202.634	202.634	52.155
Implementatiekosten Algemeen/FUMO 2.0	-	-	309.790
Implementatie Omgevingswet	-	123.000	75.434
Overige kosten	133.178	178.178	203.725
Incidenteel	-	-	-
	4.654.046	5.010.563	4.988.453
Baten			
Basistaken Provincie	3.059.210	3.193.786	3.193.786
Basistaken Gemeente	3.959.351	4.320.643	4.320.645
Plustaken Provincie	2.864.929	2.824.506	2.824.506
Plustaken Gemeente	1.535.544	1.577.703	1.577.704
Plustaken Wetterskip	46.753	46.753	46.753
Bijdrage transitiebegroting Provincie	510.000	510.000	510.032
Bijdrage transitiebegroting Gemeenten	473.000	473.000	473.077
Bijdrage kerntaken EED Provincie	7.502	7.502	7.502
Bijdrage kerntaken EED Gemeenten	6.959	6.959	6.958
Bijdrage impl. Omgevingswet Provincie	-	70.722	43.373
Bijdrage impl. Omgevingswet Gemeenten	-	52.278	32.061
Uitgeleend personeel FUMO 2.0	-	-	188.300
Overige baten	-	-	22.425
Doorgeschoven deeln.bijdr. naar Progr. T&H	- 2.886.487	- 2.775.056	- 2.775.056
Doorgeschoven deeln.bijdr. naar Progr. T&V	- 3.001.895	- 3.173.889	- 3.173.889
Doorgeschoven deeln.bijdr. naar Progr. SPA	- 1.413.819	- 1.617.344	- 1.617.344
	5.161.047	5.517.563	5.680.834
Resultaat progr. Bedrijfsvoering voor vermogensmutaties	507.001	507.000	692.381
- Onttrekkingen aan reserves	-	-	-
- Toevoegingen aan reserves	327.000	327.000	327.000
	- 327.000	- 327.000	- 327.000
Resultaat progr. Bedrijfsvoering na vermogensmutaties	180.001	180.000	365.381

Het programma Bedrijfsvoering sluit af met een voordelig resultaat van € 365.381. De personeelskosten zijn lager dan begroot. Hieronder vallen onder meer de kosten van de DVO met de provincie Fryslân, die als gevolg van een herziening op een lager bedrag is uitgekomen.

Budgetten implementatiekosten

Er zijn budgetten beschikbaar gesteld voor een drietal projecten. Hieronder wordt de stand van zaken van deze budgetten weergegeven.

1. Budget FUMO 2.0

Eind 2018 is de stand van zaken opgemaakt van het ontwikkelprogramma FUMO 2.0. Hieruit bleek dat een groot aantal onderdelen uit het programma in de periode 2017 - 2018 hun weg naar de uitvoeringspraktijk had gevonden. In 2019 is door het dagelijks bestuur en de secretaris/directeur een nieuwe impuls gegeven aan aantal belangrijke veranderingen²². Het betreffen veranderingen waarvoor een breed draagvlak en een hoge mate van consensus onder de deelnemers nodig is.

Daarbij kiezen we een proces waarbij bestuurders 'in the lead' zijn. In bestuurlijke themabijeenkomsten, bijvoorbeeld over de financieringsgrondslagen, wordt de problematiek toegelicht, presenteren we alternatieve oplossingsrichtingen en peilen wij onder bestuurders welke (voorkeurs)varianten nadere uitwerking behoeven. Besluitvorming hierover vindt in 2020 plaats. De verwachting is dat de uitkomsten daarvan voor het eerst zichtbaar zullen worden in de begroting van 2022²³.

Projecten in het kader van FUMO 2.0 worden, anders dan in voorgaande jaren, opgezet en geleid met nieuw aangetrokken projectleiders die in dienst van de FUMO zijn. In de verschillende projecten wordt deelgenomen door ambtenaren vanuit verschillende organisaties van de deelnemers en FUMO-medewerkers. Een lid van het dagelijks bestuur fungeert bij majeure projecten als bestuurlijk trekker.

In financiële zin verloopt het project als volgt:

Programma (bedragen x € 1.000)	Budget	Totale uitnutting 2017-2019	Nog beschikbaar
0 Algemeen/ programmasecretariaat	350	201	149
1 Begroten en verantwoorden	306	141	165
2 Besturen	126	80	46
3 Basis op orde	509	586	-77
4 Werken aan de toekomst	492	308	184
5 Verbinden	145	168	-23
Totaal jaar	1.927	1.483	444

Ultimo 2019 resteert ca. € 444.000 van het oorspronkelijke budget van € 1.926.800. Dit budget zal ingezet worden om de resterende onderwerpen van FUMO 2.0 af te ronden. De uitgaven in 2019 waren € 121.490. Dit betrof kosten voor externe adviseurs en interne uren van medewerkers van de FUMO.

²² Bijvoorbeeld: herijken begrotingsgrondslagen, ontwikkelen realistische kentallen, governance en mandatering.

²³ De ontwerpbegroting voor het jaar 2021 is al voor zienswijze naar de gemeenteraden, Provinciale Staten en het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân gestuurd.

2. Budget LIS/ LEEF

In de toelichting op het programma Bedrijfsvoering worden inhoudelijke zaken rondom de ontwikkeling van LEEF toegelicht. In financiële zin verloopt het project als volgt:

Verloop projectkosten LIS	
Budget:	
Beschikbaar budget per 1 januari 2017	630.000
Aanvullend budget 2017	440.000
Aanvullend budget 2018	120.000
Totaal budget	1.190.000
Kosten:	
2016	65.408
2017	756.641
2018	196.197
2019	52.155
Totaal kosten	1.070.401
Nog beschikbaar	119.599

Ultimo 2019 resteert € 119.599 van het totale budget van € 1.190.000. Dit budget zal ingezet worden ter afronding van het project LIS. De uitgaven in 2019 waren € 52.155. Dit betrof kosten voor een externe projectleider en interne uren van medewerkers van de FUMO.

3. Budget Omgevingswet

In de begrotingswijzing 2019 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de implementatie van de Omgevingswet. In totaliteit is € 570.000 beschikbaar gesteld, verdeeld over 3 jaren.

In 2019 is voor een bedrag van € 75.434 aan kosten gemaakt. Dit betrof kosten van een externe projectleider en toegerekende kosten van interne uren die medewerkers van de FUMO aan dit project hebben besteed. Hieronder is het financiële overzicht van dit budget opgenomen.

Verloop budget Implementatie omgevingswet	
Budget:	
Budget 2019	123.000
Budget 2020	308.000
Budget 2021	139.000
Totaal budget	570.000
Kosten:	
2019	75.434
Totaal kosten	75.434
Nog beschikbaar	494.566

De projecten FUMO 2.0 en ICT/ LIS worden gefinancierd uit de transitiebegroting, die vanaf 2019 onderdeel uitmaakt van de begroting. In paragraaf 6.3, onder de overlopende activa, wordt toegelicht hoe de transitiebegroting, en daarmee ook de financiering van de genoemde projecten, is verwerkt in de jaarstukken 2019.

4.3 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

		Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
		2019	2019	2019
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen				
Onvoorzien		180.000	180.000	286.042
Financiële baten		-	-	6.736
Financiële lasten		-	-	-
		- 180.000	- 180.000	- 279.306

Toelichting:

De post onvoorzien wordt nader toegelicht bij de toelichting op de staat van baten en lasten in hoofdstuk 6.

Aangezien de rente op de langlopende lening positief was in 2019, is er sprake van een rentebate.

5 Paragrafen

5.1 Paragraaf bedrijfsvoering

Zie programma Bedrijfsvoering in paragraaf 4.1.

5.2 Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In de paragraaf weerstandsvermogen wordt beschreven in welke mate de weerstandscapaciteit toereikend is om eventuele risico's op te vangen.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, op te kunnen vangen. Hiervoor is de algemene reserve en de post onvoorzien beschikbaar. Als blijkt dat deze capaciteit niet voldoende is om de gekwantificeerde risico's die zich kunnen voordoen te dekken dan is de FUMO aangewezen op een extra bijdrage van de deelnemers.

Bepalingen in de Gemeenschappelijke Regeling FUMO

In artikel 29 van de GR FUMO zijn bepalingen opgenomen over de vorming van een weerstandsvermogen. Een batig rekeningsaldo wordt toegevoegd aan het weerstandsvermogen, dat ten hoogste 10% van de jaaromzet bedraagt. Voor zover het batig saldo van enig jaar leidt tot een weerstandsvermogen van meer dan 10% van de jaaromzet, wordt het meerdere uitgekeerd naar rato van de bijdragen van de deelnemers. Een nadelig rekeningsaldo in enig jaar wordt ten laste gebracht van de deelnemers naar rato van hun bijdragen voor zover het niet geheel of gedeeltelijk ten laste van het weerstandsvermogen kan worden gebracht.

Nota weerstandsvermogen

In de visie van de FUMO is aangegeven dat de FUMO een algemeen bestuurlijke en heldere begroting moet krijgen. Onderdeel daarvan is dat fluctuaties en risico's door de FUMO zelf kunnen worden opgevangen. Hiervoor is een weerstandsvermogen nodig.

Begin 2018 is een nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement met een geactualiseerde risico-inventarisatie opgesteld waarin de uitgangspunten voor het bepalen van de noodzakelijke omvang van het weerstandsvermogen zijn aangegeven. In het Algemeen Bestuur van 29 maart 2018 is de nota vastgesteld. Uit de risico-inventarisatie (zie bijlage 1) blijkt dat de FUMO een weerstandsvermogen nodig heeft van € 1.015.000. Aangezien de algemene reserve van de FUMO ultimo 2018 onder dit niveau ligt, wordt het weerstandsvermogen, als onderdeel van de transitiebegroting, in drie jaar verder opgebouwd, ingaande in 2019.

Kengetallen

In het BBV (=financiële regelgeving voor gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regelingen) staat dat er in de jaarstukken enkele kengetallen moeten worden opgenomen.

De kengetallen staan in onderstaande tabel.

Kengetallen

	2019
Netto schuld quote	-9%
Netto schuld quote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-9%
Solvabiliteitsratio	22%
Structurele exploitatieruimte	0%
ontwikkeling EMU saldo	204.000

Deze kengetallen geven enig inzicht in de financiële positie en de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de organisatie.

De netto schuldquote geeft een beeld van het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Bij de “netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen” worden ook de verstrekte leningen meegenomen. Een negatieve schuldquote geeft in feite aan dat er per saldo geen sprake is van een schuld. Over 2019 is dit bij FUMO het geval.

De solvabiliteitsratio wordt berekend als het percentage van het totale eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen van de gemeenschappelijke regeling (GR). Dit geeft inzicht in de mate waarin de GR in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Omdat er in 2019 een positief resultaat is behaald, stijgt de solvabiliteit.

Het kengetal “structurele exploitatieruimte” geeft aan of de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit wordt in het kengetal als percentage van de totale baten uitgedrukt. Dit kengetal zegt in feite iets over het structurele jaarrekeningsaldo, d.w.z. zonder alle incidentele baten en lasten. De wijze waarop de FUMO wordt gefinancierd (GR) maakt dat de structurele baten en lasten per definitie met elkaar in evenwicht zijn. Dit maakt dat de structurele exploitatieruimte als 0% wordt aangemerkt.

5.3 Paragraaf financiering

De FUMO is als Gemeenschappelijke Regeling op basis van de Wet FIDO verplicht om in de begroting en de jaarrekening een paragraaf financiering op te nemen. Daarin worden ontwikkelingen opgenomen over de kasgeldlimiet, de rente-risiconorm, de verwachte af- of toename van geldleningen of uitzettingen en het beleid ten aanzien van treasury.

De FUMO wordt gefinancierd door de bijdrage van deelnemers die per kwartaal vooruit wordt betaald. Voor eventuele investeringen kunnen daarnaast leningen worden aangetrokken. Eind november 2017 is een lening van € 2,5 miljoen aangetrokken om het ontwikkelprogramma FUMO 2.0 en de uitgaven van het automatiseringsproject LIS (LEEF-informatiesysteem) te financieren. De lening betreft een zogenaamde roll over lening en heeft een looptijd van 3 jaar (tot eind november 2020). Van het bedrag van € 2,5 miljoen is gedurende deze looptijd een bedrag van € 500.000 niet aflosbaar. Omdat de rente variabel is en er momenteel sprake is van een negatieve rente is het volledige bedrag aangetrokken. Op basis van de investeringsprognose en de ontwikkeling van de financiële vaste activa (vordering op de deelnemers in verband met nog te ontvangen bijdragen voor het ontwikkelprogramma FUMO 2.0 en het project LIS) is de verwachting dat het bedrag van € 2,5 miljoen voldoende moet zijn tot en met de voltooiing van het project.

De kasgeldlimiet betreft het bedrag dat de FUMO kortlopend mag financieren voor het doen van investeringen. Volgens de Uitvoeringsregeling van de Wet Fido is dit een percentage van 8,2% van de begroting. Dit komt overeen met circa € 1,0 miljoen. Deze ruimte is tot nog toe niet gebruikt.

In het Treasurystatuut is aangegeven op welke wijze wordt omgegaan met het aantrekken en uitzetten van geldmiddelen. Dit beleid houdt o.a. in dat geldleningen alleen worden aangegaan voor de taken van de FUMO en voor zover er geen andere financieringsbronnen (bijvoorbeeld reserves) aanwezig zijn. Bij het uitzetten van (eventuele) overtollige middelen gelden strikte voorwaarden, waarbij het gebruik van derivaten niet is toegestaan. Overigens is de mogelijkheid hiertoe al flink beperkt doordat de FUMO verplicht valt onder het schatkistbankieren. Voor de FUMO betekent dit dat alle overtollige middelen boven € 250.000 verplicht moeten worden afgedragen aan de schatkist. Zie verder ook in de toelichting op de balans.

6 Jaarrekening 2019

6.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening 2019 is opgesteld op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening en de hieraan gerelateerde nota's over de financiële spelregels.

Algemene grondslagen

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's, die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen, c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten en gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Dit gebeurt onder andere bij overlopend vakantiegeld.

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding²⁴ van onze organisatie over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat de leiding schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Inherent aan het maken van schattingen is dat de werkelijke uitkomst kan afwijken.

De jaarrekening is opgesteld vanuit de continuïteitsveronderstelling en ingericht conform het Besluit Begroting & Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), inclusief de wijzigingen die daarin met ingang van 2018 voor gemeenschappelijke regelingen van kracht zijn geworden (presentatie overhead). Er zijn in de grondslagen verder geen wijzigingen ten opzichte van voorgaande jaren.

Balans

Op de balans zijn alleen de posten opgenomen die bij de FUMO aanwezig zijn. Bij het opstellen van de jaarrekening 2019 is uitgegaan van het vastgestelde financiële beleid zoals opgenomen in de Financiële verordening en het Treasurystatuut (beide vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de FUMO op 2 oktober 2014).

²⁴ Het Dagelijks Bestuur van de FUMO

Activa

Vaste Activa

Artikel 59 BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investerings die op enige wijze kunnen leiden tot, of bijdragen aan het verwerven van inkomsten, zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie.

De afschrijvingen worden conform de door het algemeen bestuur vastgestelde afschrijvingstermijnen berekend. De afschrijving begint te lopen vanaf 1 januari van het jaar na oplevering van de investering. Er worden geen rentelasten toegerekend.

Materiële vaste activa met economisch nut

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen:

• Technische installaties in bedrijfsgebouwen:	15 jaar
• Veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen; kantoormeubilair:	10 jaar
• Software; automatiseringsapparatuur; telefooninstallaties:	3 tot 5 jaar
• Verbouwingen, termijn afhankelijk van looptijd huurcontract,
Inclusief optietermijn verlenging:	1 tot 10 jaar
• Voertuigen:	8 jaar
• Meetapparatuur:	5 jaar

Investerings met een verkrijgingprijs van minder dan € 10.000 worden niet geactiveerd.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

De FUMO kent geen investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa bestaan uit vorderingen op medewerkers en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vlottende activa

Vlottende activa bestaan uit de voorraden, de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar (voor zover aanwezig), de liquide middelen en de overlopende activa. De voorraden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingprijs. Vorderingen, overlopende activa en liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Passiva

Passiva worden ingedeeld in vaste en vlottende passiva.

Vaste passiva

Onder vaste passiva wordt verstaan het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer (voor zover aanwezig). Het eigen vermogen bestaat uit reserves (voor zover aanwezig) en het resultaat na bestemming volgens de programmarekening. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves worden verantwoord conform de besluiten van het algemeen bestuur. Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves (voor zover aanwezig) worden verantwoord in de programmarekening. Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. Voorzieningen worden gevormd wegens:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- d. van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

Vlottende passiva

Onder vlottende passiva zijn opgenomen voorschotbedragen van overheden en netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. De kortlopende schulden en de overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Waarborgen en garantstellingen

De FUMO kent geen waarborgen en garantstellingen.

6.2 Balans per 31 december 2019

ACTIVA	31-12-2019	31-12-2018
Vaste activa		
Materiële vaste activa	31.937	63.268
- investeringen met een economisch nut		
Financiële vaste activa	6.202	-
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	-	-
- Overige langlopende leningen	6.202	-
Totaal vaste activa	38.139	63.268
Viottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	3.684.879	2.741.733
- Vorderingen op openbare lichamen	1.894.751	706.605
- Overige vorderingen	-	-
- Rekening courant verhouding met het Rijk	1.790.128	2.035.128
Liquide middelen	364.142	34.161
- Kassaldi	260	146
- Banksaldi	363.882	34.015
Overlopende activa.	2.069.158	2.053.111
- overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	2.069.158	2.053.111
Totaal viottende activa	6.118.178	4.829.005
Totaal Activa	6.156.317	4.892.273
PASSIVA	31-12-2019	31-12-2018
Vaste passiva		
Eigen vermogen	1.364.718	647.128
- Algemene reserve	974.128	199.031
- Gerealiseerde resultaat	390.590	448.097
Voorzieningen	10.095	4.941
- Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	10.095	4.941
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	500.000	500.000
- Onderhandse leningen van:		
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	500.000	500.000
Totaal vaste passiva	1.874.813	1.152.069
Viottende passiva		
Netto-viottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	3.393.182	3.444.764
- Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	2.000.000	2.000.000
- Overige kasgeldleningen	-	-
- Banksaldi		
- Overige schulden	1.393.182	1.444.764
Overlopende passiva	888.322	295.440
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	322.756	145.712
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren;	565.566	149.729
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.	-	-
Totaal viottende passiva	4.281.504	3.740.204
Totaal Passiva	6.156.317	4.892.273

6.3 Toelichting op de balans

Activa

Vaste activa

Tot de vaste activa behoren de materiële, immateriële en de financiële vaste activa.

Immateriële vaste activa (bijvoorbeeld geactiveerde kosten van geldleningen) behoren tot de vaste activa, maar deze komen bij de FUMO niet voor. Derhalve worden alleen de financiële vaste activa en materiële vaste activa gepresenteerd.

Materiële vaste activa

De FUMO heeft in 2019 geen nieuwe investeringen gedaan onder de materiële vaste activa.

De specificaties per balansdatum en het verloop van de boekwaarden van de materiële vaste activa blijken uit het volgende overzicht.

	Boekwaarde 31-12-2018	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Boekwaarde 31-12-2019
Bedrijfsgebouwen	43.607	0	0	23.667	19.940
Vervoermiddelen	3.665	0	0	3.665	0
Machines, apparaten en installaties	15.996	0	0	3.999	11.997
Totaal	63.268	0	0	31.331	31.937

De post bedrijfsgebouwen betreft de aanpassingen aan het FUMO-kantoor in Grou en de inrichting hiervan. De post vervoermiddelen betreft de meetbus die is overgenomen van de Milieuadviesdienst. Deze is ultimo 2019 volledig afgeschreven.

Financiële vaste activa

In 2019 is de FUMO gestart met een fietsplan voor haar werknemers. Zij kunnen op rekening van de FUMO een fiets kopen en deze gedurende 3 jaren via een inhouding op het salaris afbetalen.

	Boekwaarde 31-12-2018	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrijvingen/ aflossingen	Boekwaarde 31-12-2019
- deelnemingen	0	0	0	0	0
- overige verbonden partijen	0	0	0	0	0
Overige langlopende leningen	0	6.396	0	194	6.202
Totaal	0	6.396	0	194	6.202

Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De post vorderingen op openbare lichamen bestaat voornamelijk uit vorderingen op deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling en te vorderen BTW.

De post Ministerie van Financiën heeft betrekking op het saldo van de rekening van het schatkistbankieren bij het Ministerie van Financiën.

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	Boekwaarde		Balanswaarde	Balanswaarde
	31-12-2019	Voorziening oninbaarheid	31-12-2019	31-12-2018
Vorderingen op openbare lichamen	1.997.389	102.638	1.894.751	706.605
Overige vorderingen	0	0	0	0
FUMO Bank: Ministerie van Financien 21444	1.790.128	0	1.790.128	2.035.128
Totaal	3.787.516	102.638	3.684.879	2.741.733

Vorderingen op openbare lichamen

	Balanswaarde
	31-12-2019
Vorderingen op overige openbare lichamen	1.915.420
Voorziening oninbaarheid	-102.638
Te vorderen BTW	81.969
Totaal	1.894.751

De vorderingen op openbare lichamen zijn gestegen ten opzichte van voorgaand jaar. Dit wordt veroorzaakt door afrekeningen van plusuren/ incidentele opdrachten en door op verzoek van deelnemers vooruit gefactureerde bedragen.

Onder de vorderingen op overige openbare lichamen is een afrekening over 2018 meegenomen voor de gemeente Terschelling van circa € 280.000 excl. BTW. De afrekening heeft betrekking op meer geleverde uren voor met name de Brikstaken dan in de begroting is opgenomen.

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2019 is deze vordering nog niet voldaan. Gemeente Terschelling heeft bezwaar aangetekend tegen de vordering en heeft verzocht hiervoor een geschillencommissie in te schakelen.

Op 25 april heeft de geschillencommissie een advies uitgebracht. Op basis van dit advies heeft de FUMO, in afwachting van besluitvorming over de definitieve afwikkeling, een voorziening voor eventuele oninbaarheid getroffen van € 102.638.

Schatkistbankieren

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren				
Begrotingsbedrag verslagjaar				13.971.762
Drempelbedrag 0,75% van begrotingsbedrag		104.788		
Het drempelbedrag is echter nooit lager dan:		250.000		

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	93.855	81.648	143.385	75.369
Ruimte onder het drempelbedrag	156.145	168.352	106.615	174.631

In beginsel moeten alle overtollige middelen in de schatkist worden aangehouden, tenzij deze middelen onder het drempelbedrag gerekend kunnen worden. Voor de FUMO geldt een drempelbedrag van € 250.000. Uit bovenstaande tabel blijkt het drempelbedrag niet wordt overschreden.

De balanspost Liquide middelen kent drie componenten:

1. Kassaldi: Dit betreft het saldo contant geld voor het doen van kleine uitgaven.
2. Rabobanknummer 1: Dit betreft de gewone lopende rekening van de FUMO.
3. Rabobanknummer 2: Dit betreft de bankrekening voor het opnemen en storten van contant geld.

Het saldo van de liquide middelen is als volgt opgebouwd:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Kassaldi	260	146
FUMO Bank: Rabobank 1	362.155	31.440
FUMO Bank kleine kas: Rabobank 2	1.727	2.575
Totaal	364.142	34.161

Overlopende activa

Onder de overlopende activa worden de nog te ontvangen bedragen, de vooruitbetaalde bedragen en de vordering op de deelnemers inzake implementatiekosten opgenomen. Een en ander geeft voor de overlopende activa het volgende totaalbeeld:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Overige nog te ontvangen bedragen	1.953.274	2.048.134
Vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	115.884	4.977
Totaal	2.069.158	2.053.111

Van deze posten volgt hieronder een korte toelichting voor de belangrijkste bestanddelen.

Nog te ontvangen bedragen:

- Er zijn in het eerste kwartaal van 2020 diverse nota's verzonden, die betrekking hebben op 2019, met een totaalbedrag van € 604.000. Dit betreft vooral afrekeningen van plustaken en incidentele opdrachten m.b.t. 2019;
- Vordering op de deelnemers inzake implementatiekosten. Onder het kopje "verwerking implementatiekosten worden deze nader toegelicht.

Vooruitbetaalde bedragen:

- Voorschotten salaris: € 2.469;
- Diverse algemeen abonnementen en licenties: € 113.414.

Verwerking implementatiekosten

Vanaf 2019 is de transitiebegroting als onderdeel van de begroting van de FUMO opgenomen. In 4 gelijke jaarlijkse bijdragen worden middelen beschikbaar gesteld ter dekking verschillende posten. Hieronder is de transitiebegroting in tabelvorm opgenomen.

Transitiebegroting (Bedragen x€ 1000)	2019	2020	2021	2022	Totaal transitiebegroting
Lasten					
Loonkosten primair proces (productiviteit)	167	56	-	-	223
Loonkosten primair proces (flexibele schil)	226	226	-	-	452
Extra onvoorzien	60	60	60	-	180
Opbouwen weerstandsvermogen	327	327	327	-	981
Implementatiekosten (oud)	647	453	453	453	2.006
Totaal lasten exclusief indexering	1.427	1.122	840	453	3.842
Indexering	-	28	31	32	91
Totaal lasten inclusief indexering	1.427	1.150	871	485	3.933
Bijdrage per jaar (gedurende 4 jaar)					983

Gezien de egalisatie van de deelnemersbijdrage, is de totale bijdrage gedurende de gehele looptijd van de transitiebegroting weliswaar in evenwicht met de (begrote) lasten, per jaarschijf kan hier echter wel een verschil ontstaan.

In de transitiebegroting is budget opgenomen voor de post Implementatiekosten. Deze post komt in de plaats van de aparte bijdrage voor implementatiekosten, zoals deze opgenomen is in de jaarstukken van voorgaande jaren. Waar in voorgaande jaren sprake was van twee onderdelen van implementatiekosten, te weten algemeen/ FUMO 2.0 en ICT/ LIS, zijn deze in de transitiebegroting onder één noemer opgenomen.

Om de aansluiting met de jaarstukken 2018 te behouden, worden deze in onderstaand overzicht nog apart gepresenteerd.

	Saldo 1-1-2015	AF: Aflossing tm 2018	BIJ: Uitgaven tm 2018	Saldo 31-12-2018	AF: Aflossing 2019	BIJ: Uitgaven 2019	Saldo 31-12-2019
Algemeen/ Fumo 2.0	1.316.667	1.832.869	1.622.983	1.106.781	203.000	121.490	1.025.271
ICT/ Project LIS	1.000.683	2.205.368	1.476.188	271.503		52.155	323.658
Totaal	2.317.350	4.038.237	3.099.171	1.378.284	203.000	173.645	1.348.929
						Verschil tussen aflossing en uitgaven 2019	29.355

Hieruit blijkt dat het saldo van de vordering op de deelnemers inzake de implementatiekosten met € 29.355 is gedaald. De totale uitgaven die zijn gedaan bestaan uit:

- Uitgaven FUMO 2.0: dit betreft de kosten voor projectleiders en interne uren.
- Uitgaven ICT/ Project LIS: dit betreft de kosten voor een projectleider en interne uren.

De bijdrage voor implementatiekosten is € 203.000. Dit bedrag is niet gelijk aan het bedrag dat genoemd is in de transitiebegroting. De oorzaak hiervan is gelegen in de wijze waarop de kosten die opgenomen zijn in de transitiebegroting worden gefinancierd. Om te voorkomen dat er te veel fluctuaties in de deelnemersbijdragen ontstaan, is besloten de bijdrage in de transitiebegroting te egaliseren in vier gelijke delen van € 983.000. Aangezien de kosten niet gelijk over de jaren gespreid zijn, kan er per jaarschijf een verschil ontstaan. Hieronder wordt nader toegelicht hoe het bedrag van € 203.000 is bepaald.

In 2019 is een bijdrage gedaan van € 983.000. Een deel hiervan heeft betrekking op dekking voor kosten die in de exploitatie zijn verwerkt. Dit betreft de loonkosten primair proces (compensatie lagere productiviteit en compensatie flexibele schil) en extra kosten voor onvoorzien. (Zie ook de transitiebegroting op de vorige pagina). Tezamen is dit € 453.000.

Loonkosten primair proces (productiviteit)	167.000
Loonkosten primair proces (flexibele schil)	226.000
Extra onvoorzien	60.000
Saldo	453.000

Een ander deel is bedoeld om het weerstandsvermogen te verhogen. Dit is een bedrag van € 327.000. Deze is verwerkt als een storting in de algemene reserve. Opgeteld is hiermee € 780.000 van de totale bijdrage van € 983.000 direct toewijsbaar aan bepaalde posten. Dit betekent dat € 203.000 beschikbaar is om te boeken als aflossing op de vordering op de deelnemers voor implementatiekosten die op de balans is opgenomen. Schematisch betekent dit het volgende.

Loonkosten primair proces (productiviteit)	167.000
Loonkosten primair proces (flexibele schil)	226.000
Extra onvoorzien	60.000
Saldo	453.000
Opbouwen weerstandsvermogen	327.000
Saldo	780.000
Bijdrage 2019	983.000
Resteert te boeken als aflossing	203.000

De werkelijke kosten die in 2019 zijn gemaakt aan implementatiekosten zijn € 173.645, zoals blijkt uit de tweede tabel op de vorige pagina. Het saldo tussen de bijdrage en de werkelijke kosten bedraagt dus € 29.355, welke in minder gebracht is op de vordering op de deelnemers inzake de implementatiekosten.

Passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het positieve resultaat van boekjaar 2018 ad € 448.097 is in 2019 na goedkeuring door het algemeen bestuur toegevoegd aan de algemene reserve.

In de transitiebegroting, die onder de overlopende activa is besproken, is een budget voor de opbouw van het weerstandsvermogen opgenomen van € 327.000. Dit bedrag is in 2019 toegevoegd aan de algemene reserve.

Over 2019 is een positief resultaat gerealiseerd van € 390.590. Dit is opgevoerd als nog te bestemmen resultaat.

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Algemene reserve	974.128	199.031
Nog te bestemmen resultaat	390.590	448.097
Totaal	1.364.718	647.128

Het verloop in 2019 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2018	Toevoeging	Onttrek- king	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrij- vingen	Boekwaarde 31-12-2019
FUMO Algemene reserve	199.031	327.000	-	448.097	-	974.128
Totaal	199.031	327.000	-	448.097	-	974.128

Als gevolg van besluiten van het Algemeen bestuur is een deel van de algemene reserve al gereserveerd voor specifieke doelen. Dit betreft een bedrag van € 190.000 welke bedoeld is voor de dekking van een deel van de kosten van het ontwikkelingsprogramma FUMO 2.0.

Voorzieningen

In 2018 is een nieuwe voorziening gevormd voor een eventuele verplichting indien een medewerker na 2 jaar ook een derde jaar recht heeft op WW. In de CAO is afgesproken dat werknemers deze premie betalen. Het bedrag dat in 2018 en 2019 is toegevoegd aan de voorziening is gelijk aan de ingehouden premies op de werknemers.

Het verloop van de voorziening in 2019 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2018	Toevoeging	Vrijval	Aan- wending	Boekwaarde 31-12-2019
Voorziening Premie reparatie 3e jaar WW	4.941	5.154	-	-	10.095
Totaal	4.941	5.154	-	-	10.095

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar is als volgt:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Onderhandse leningen		
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	500.000	500.000
Totaal	500.000	500.000

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar over het jaar 2019:

	Saldo 31-12-2018	Vermeer- deringen	Aflossingen	Saldo 31-12-2019
Roll over lening NWB	500.000	-	-	500.000
Totaal	500.000	-	-	500.000

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	3.393.182	3.444.764
Overlopende passiva	888.322	295.440
Totaal	4.281.504	3.740.204

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Deze post bestaat uit 3 onderdelen:

1. De post Handelscrediteuren: Deze bestaat uit diverse facturen die per balansdatum open stonden.
2. De post Belastingdienst: Dit betreft de heffingen met betrekking tot de salarisgang van december 2019.
3. De post Kasgeldleningen van openbare lichamen. In 2017 is een roll over lening van € 2.500.000 afgesloten bij de Nederlandse Waterschapsbank. Hiervan is € 500.000 gedurende de looptijd (3 jaar) niet aflosbaar. Het restant van € 2.000.000 is onder de kortlopende schulden gepresenteerd.

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Handelscrediteuren	1.392.042	1.228.805
Belastingdienst	1.141	215.959
Kasgeldlening NWB	2.000.000	2.000.000
	3.393.182	3.444.764

Overlopende passiva

De overlopende passiva bestaan uit:

1. Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume:
Deze bestaat uit circa 55 facturen met een totaalbedrag van ruim € 322.750.

2. Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen: In 2019 zijn onder andere bijdragen ontvangen voor:
 - a. Extra taken natuurfact 2019. In totaal ontvangen € 120.000. Hiervan heeft € 32.500 betrekking op 2020.
 - b. Werkzaamheden Omgevingswet. In totaal ontvangen € 45.500. Dit bedrag heeft geheel betrekking op 2020.
 - c. Warme overdracht bodemtaken. In totaal ontvangen € 512.824. Hiervan heeft € 440.000 betrekking op 2020.
 - d. Onbenut deel deelnemersbijdrage Omgevingswet € 47.566.

Alle vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op van Nederlandse overheidslichamen ontvangen bedragen.

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	322.756	145.712
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	565.566	149.729
Totaal	888.322	295.440

Langlopende financiële verplichtingen

De FUMO is een aantal langlopende verplichtingen aangegaan. Deze zijn als volgt te specificeren:

- Dienstverleningsovereenkomst met de provincie Fryslân: Duur 6 jaar tot 1 januari 2025, bedrag per jaar ca. € 615.000;
- Dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Leeuwarden inzake huisvesting: Duur 11 jaar tot 1 januari 2026, bedrag per jaar circa € 550.000;
- Dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Leeuwarden inzake P&O-taken: Duur 7 jaar tot 1 januari 2024, bedrag per jaar circa € 77.000;
- Contract Century Autolease: Duur 6 jaar t/m 2021, bedrag per jaar ca. € 67.500;
- Contract SBA (zaaksysteem): Duur 4 jaar t/m 2021, bedrag per jaar ca. € 75.000;
- Contract HZG accountants: controle jaarrekening 2018-2020, € 22.500 per jaar.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Er zijn geen niet uit de balans blijvende verplichtingen.

6.4 Het overzicht van baten en lasten over het begrotingsjaar 2019

Rekening van baten en lasten	Begroting voor wijziging 2019	Begroting na wijziging 2019	Rekening 2019
Lasten			
Personeelslasten	11.592.134	12.146.720	12.317.855
Kapitaallasten	120.694	30.694	31.429
Wagenpark	119.177	119.177	135.675
Huisvesting	649.089	649.089	643.574
Administratie	36.271	36.271	57.629
ICT	281.000	281.000	246.210
Overige kosten	158.177	203.177	227.063
Implementatiekosten ICT/Project Lis	202.634	202.634	52.155
Implementatiekosten Algemeen/FUMO 2.0	-	-	309.790
Implementatie Omgevingswet	-	123.000	75.434
Incidenteel	180.000	180.000	286.042
Totale lasten	13.339.176	13.971.762	14.382.857
Baten			
Deelnemersbijdragen basistaken gemeenten	3.959.351	4.320.643	4.320.645
Deelnemersbijdragen basistaken Provincie Fryslân	3.059.210	3.193.786	3.193.786
Brikstaken	258.375	270.357	362.453
Deelnemersbijdragen plustaken gemeenten	1.535.544	1.577.703	1.577.704
Deelnemersbijdragen plustaken Provincie Fryslân	2.864.929	2.824.506	2.824.506
Deelnemersbijdrage Wetterskip	46.753	46.753	46.753
Deelnemersbijdrage Transitiebegroting gemeenten	473.000	473.000	473.077
Deelnemersbijdrage Transitiebegroting Provincie Fryslân	510.000	510.000	510.032
Deelnemersbijdrage EED gemeenten	6.959	6.959	6.958
Deelnemersbijdrage EED Provincie Fryslân	7.502	7.502	7.502
Deelnemersbijdrage Impl. Omgevingswet gemeenten	-	52.278	32.061
Deelnemersbijdrage Impl. Omgevingswet Prov. Fryslân	-	70.722	43.373
Uitgeleend personeel	-	-	331.224
Uitgeleend personeel implementatie FUMO 2.0	-	-	188.300
Deelnemersbijdrage Implementatiekosten saldo 2018			-
Externe veiligheid	342.000	342.000	199.855
Extra taken projecten	602.554	602.554	965.765
Bijdragen deelnemers negatief resultaat 2017	-	-	-
Overige baten	-	-	9.717
Rentebaten	-	-	6.736
Totale baten	13.666.177	14.298.763	15.100.447
Resultaat gewone bedrijfsvoering	327.001	327.001	717.590
Vermogenssituaties			
Onttrekking aan reserves	-	-	-
Toevoeging aan reserves	327.000	327.000	327.000
Resultaat vermogenssituaties	- 327.000	- 327.000	- 327.000
Resultaat na vermogenssituaties	1	1	390.590

6.5 Toelichting op de rekening van baten en lasten

6.5.1 Toelichting op de lasten

Personeelskosten

De personeelskosten zijn als volgt te specificeren:

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Salaris management	570.001	570.001	512.980
Salarissen bedrijfsvoering	990.101	1.367.131	1.078.780
Salarissen primair proces	6.510.728	6.727.883	6.514.198
Vaststellingsovereenkomst	0	0	31.769
Dienstverleningsovereenkomst provincie en gem. Leeuwarden	1.014.984	997.264	847.285
Uitkeringen UWV	-	0	0
Detachering Wetterskip	28.000	28.000	29.608
Vorming en opleiding	194.345	204.803	207.756
Secundaire arbeidsvoorwaarden	63.162	101.970	73.562
Inhuur vervangend personeel	2.039.814	1.968.669	2.750.242
Reiskosten Woon-werk	125.999	125.999	182.399
Budget OR	15.000	15.000	18.026
Uren inzet OR	-	-	-
Dienstkleding/beschermingsmiddelen	15.000	15.000	41.324
Consignatieregeling piket	-	-	-
Reis- en verblijfkosten	25.000	25.000	24.773
Premie reparatie 3e jaar WW	-	-	5.154
	11.592.134	12.146.720	12.317.855

Toelichting:

Salarissen primair proces, inhuur vervangend personeel en uitkeringen UWV

De totale overschrijding op de personeelskosten bedraagt € 171.135. De kosten inhuur vervangend personeel worden met € 781.573 overschreden. Vooral bij afdeling Vergunningverlening is sprake van hogere inhuur dan begroot. Bij de toelichting op het programma is dit al nader verklaard.

De overschrijding op de kosten inhuur wordt deels gecompenseerd door lagere salariskosten. In onderstaande tabel is dit weergegeven.

Programma	Salarissen		Kosten inhuur		Totaal		
	Begroot	Werkelijk	Begroot	Werkelijk	Begroot	Werkelijk	Verschil
Bedrijfsvoering	1.937.132	1.591.760	166.338	420.462	2.103.470	2.012.222	- 91.248
SPA	1.874.304	1.702.584	462.105	653.243	2.336.409	2.355.826	19.418
T&H	2.454.094	3.013.092	633.153	490.738	3.087.247	3.503.830	416.583
T&V	2.399.485	1.798.523	707.074	1.185.799	3.106.559	2.984.322	- 122.237
Totaal	8.665.015	8.105.958	1.968.669	2.750.242	10.633.684	10.856.200	222.516

Salarissen management en bedrijfsvoering

De salarissen management en bedrijfsvoering kennen een onderschrijding van € 502.035. Voor management wordt dit veroorzaakt doordat 1 managementpositie nagenoeg het gehele jaar via externe inhuur is ingevuld. Voor bedrijfsvoering wordt de onderschrijding veroorzaakt doordat bepaalde functies via externe inhuur zijn ingevuld. Voorbeelden hiervan zijn communicatie en de front-office.

Dienstverleningsovereenkomst provincie en gemeente Leeuwarden

De werkelijke kosten zijn lager uitgevallen dan begroot. Belangrijkste oorzaak is de eerdergenoemde herziening van de DVO met de provincie.

Vorming en opleiding

In de begroting is een bedrag voor vorming en opleiding opgenomen dat correspondeert met 2% van de loonsom van de vaste formatie van de FUMO. In 2019 is aandacht besteed aan het volgen van opleidingen in relatie tot het voldoen aan de kwaliteitscriteria. Het volledige opleidingsbudget is benut.

Secundaire arbeidsvoorwaarden

De lasten zijn geraamd op 1,2% van de loonsom, zijnde € 101.970. Besteed is een bedrag van ruim € 73.562. De uitgaven hadden betrekking op bindingsactiviteiten, waaronder teamuitjes, de kosten van de jubileumviering en kerstpakketten.

Reiskosten woon-werk

De reiskosten woon-werk worden met € 60.648 overschreden. Dit is het gevolg van een gewijzigde verwerking van de fiscale uitruil woon-werk verkeer via de salarisadministratie.

Budget en uren inzet voor OR

De werkelijke kosten liggen in lijn met het beschikbare budget.

De ureninzet van de ondernemingsraad gaat ten koste van de te maken productieve uren. Dit wordt gecompenseerd door - waar nodig – externe krachten in te huren. Deze kosten zijn verantwoord binnen de post “inhuur vervangend personeel”; vandaar dat de uitgaven bij deze post op nihil gesteld zijn.

Reis- en verblijfskosten

De werkelijke reis- en verblijfskosten liggen in lijn met de begroting. Onder deze post worden voornamelijk kosten verantwoord van dienstreizen naar de Waddeneilanden, hotelovernachtingen en reiskosten voor cursusbezoek. De kosten van NS-businesscards, waarmee medewerkers dienstreizen maken, worden ook onder deze post verantwoord. De kosten van dienstreizen met privéauto's zijn verantwoord onder de post wagenpark.

Kapitaallasten

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Aanpassingen kantoor Grou	63.945	23.945	23.667
Dienstauto's	3.227	3.227	3.665
Meetappartuur	3.522	3.522	3.999
Rente	50.000	-	98
	120.694	30.694	31.429

Aanpassing en inrichting kantoor Grou

In 2014 zijn aanpassingen verricht aan het kantoor in Grou en zijn kosten gemaakt voor de inrichting ervan. Deze kosten zijn geactiveerd en de afschrijvingskosten zijn in de begroting opgenomen. De lasten zijn iets lager dan de raming vanwege het feit dat geen rente is betaald over het uitstaande investeringsbedrag.

Afschrijving dienstauto's

De afschrijvingskosten hebben betrekking op de meetbus welke ultimo 2013 is overgenomen van de voormalige Milieuadviesdienst.

Meetapparatuur

In 2017 is voor circa € 20.000 geïnvesteerd in meetapparatuur. De afschrijving hiervan vindt plaats vanaf 2018 en loopt door in 2019.

Wagenpark

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Lease + huur	119.177	119.177	78.594
Brandstof	-	-	18.295
Belasting	-	-	682
Verzekering	-	-	1.152
Kosten dienstreizen	-	-	36.899
Overige goederen en diensten	-	-	53
Schoonmaakkosten	-	-	0
	119.177	119.177	135.675

De FUMO heeft naast leaseauto's de mogelijkheid van dienstreizen met eigen auto en daar waar mogelijk prefereert zij openbaar vervoer. In 2015 heeft aanbesteding plaatsgevonden voor langlopende leasecontracten en is een contract afgesloten voor de lease van € 67.500 met een looptijd van 6 jaar. De kosten zijn iets hoger uitgevallen dan begroot.

Vooraf in de zomerperiode zijn extra auto's ingezet voor het zwemwatertoezicht. Dit is de belangrijkste oorzaak voor de overschrijding van de kosten.

Huisvesting

De kosten voor huisvesting kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Huur	350.068	350.068	341.104
Energie- en servicekosten	46.634	46.634	31.876
Schoonmaakkosten	51.745	51.745	0
Kosten werkplekken	-	-	0
Belasting	-	-	0
Overige huisvestingskosten	200.642	200.642	270.594
	649.089	649.089	643.574

De totale huisvestingskosten blijven binnen de begroting.

Onder de post "Overige huisvestingskosten" zijn de kosten van facilitaire ondersteuning, die door de gemeente Leeuwarden wordt verzorgd, geraamd. Hieronder vallen de kosten van de huismeester (2 fte.), de schoonmaak van gebouw en inventaris (de gemeente Leeuwarden heeft hiervoor een contract met Caparis), de koffie- en theevoorziening, beveiliging en een door de gemeente Leeuwarden te beheren post onvoorzien. Omdat de schoonmaakkosten in de DVO met de gemeente Leeuwarden zijn opgenomen, wordt de post "schoonmaakkosten" aanzienlijk onderschreden en de post "overige huisvestingskosten" overschreden.

Administratie

De kosten voor administratie zijn als volgt te specificeren:

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Accountantskosten	25.908	25.908	44.814
Bureaunkosten	10.363	10.363	12.815
	36.271	36.271	57.629

Accountantskosten en bureaunkosten

De accountantskosten zijn hoger dan begroot. In het eerste kwartaal van 2019 is door HZG een onderzoek uitgevoerd naar de afwijkende loonkosten. De kosten van dit onderzoek zijn hier opgenomen. Ook zijn de kosten voor het uitvoeren van de VIC (Verbijzonderde Interne Controle) hier verantwoord.

ICT

De kosten voor ICT hebben betrekking op het volgende:

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Licenties zaaksysteem	179.300	179.300	67.818
Overige licenties	101.700	101.700	96.643
Overige goederen en diensten	-	-	81.750
	281.000	281.000	246.210

Licenties zaaksysteem

De licentiekosten voor het zaaksysteem zijn lager dan begroot. Dit komt onder meer doordat het huidige systeem nog niet aan alle gevraagde specificaties voldoet. De ingebruikname van aanvullende modules kan leiden tot hogere kosten. Ook zijn kosten die betrekking hebben op 2019 ten onrechte verantwoord in de jaarstukken van 2018.

Overige licenties

De post "Overige licenties" ligt in lijn met de begroting. De specificatie van deze post is als volgt:

Omschrijving	Bedrag
Portal	27.750
Digitale checklisten	13.178
BRIS	12.000
DGMR	11.360
Embrace	7.302
Myforms	5.460
HR-21	4.776
Natuur Netwerk	3.455
Topdsek	3.024
lbabs	2.400
Thinkcell	1.111
Safeti	1.000
Overig	3.827
Totaal	96.643

Overige goederen en diensten

Dit betreft voor een bedrag van € 42.000 aan kosten voor Stadsbeheer welke te maken hebben met het opschonen van de database van LEEF. Daarnaast zijn er eenmalige kosten (€ 13.000) voor het implementeren van de digitale checklist voor onze toezichthouders. Verder heeft er in 2019 een impactanalyse naar onze informatievoorziening plaatsgevonden. Deze analyse kostte € 15.000 en deze kosten zijn ook onder deze post verantwoord.

Overige kosten

De overige kosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Abonnementen	46.634	46.634	62.402
Telefoonkosten	1.000	1.000	0
Drukwerk	7.772	7.772	390
Representatie	7.772	22.772	32.463
Bank- en incassokosten	-	-	3.742
Belasting	-	-	0
Inkopen kantine	-	-	7.004
Kantoorartikelen	-	-	1.071
Verzekeringen	20.000	20.000	2.791
Overige goederen en diensten	-	-	-
Aankoop gereedschap	25.000	25.000	30.272
Rente	-	-	0
Communicatie	-	30.000	38.008
Ontwikkelkosten	50.000	50.000	48.920
	158.178	203.178	227.063

Toelichting

Onder abonnementen zijn onder meer de kosten opgenomen van het lidmaatschap van de koepelorganisatie voor omgevingsdiensten (Omgevingsdienst.nl). Bij de post telefoonkosten kan worden opgemerkt dat deze begrepen zijn in de prijs van de dienstverleningsovereenkomst met de provincie. Voor de inkopen kantine geldt dat deze uitgaven zijn terugontvangen en bij de baten zijn verantwoord.

Onder de communicatiekosten zijn kosten verantwoord die samenhangen met de nieuwe huisstijl van de FUMO. De ontwikkelkosten bestaan uit de kosten inzake organisatieadvies op de terreinen P&O, ICT, Communicatie en kentallen.

Implementatiekosten

Implementatiekosten betreffen kosten die worden gemaakt in het kader van het programma FUMO 2.0, met onderliggende deelprogramma's, de kosten die worden gemaakt voor de implementatie van het zaakstelsel LIS en de kosten die worden gemaakt inzake de Implementatie van de Omgevingswet.

De Implementatiekosten ICT/LIS/FUMO 2.0 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Implementatiekosten ICT/Project Lis	202.634	202.634	52.155
Implementatiekosten Algemeen/FUMO 2.0	-	-	309.790
	202.634	202.634	361.945

In 2019 is de transitiebegroting opgenomen als onderdeel van de begroting 2019. In de transitiebegroting is dekking opgenomen voor de Implementatiekosten ICT en Implementatiekosten Algemeen/ FUMO 2.0. Hierbij is in 2019 geen onderscheid meer gemaakt tussen de kosten voor beide projecten. Beide worden gefinancierd uit hetzelfde budget.

Bij de toelichting van de overlopende activa is toegelicht op welke manier de bijdrage en kosten van de onderdelen die vallen onder de transitiebegroting zijn verwerkt.

De Implementatiekosten Omgevingswet kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Implementatie Omgevingswet	-	123.000	75.434
	-	123.000	75.434

In de begrotingswijziging 2019 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de Implementatie van de Omgevingswet. In 2019 is voor een bedrag van € 75.434 aan kosten gemaakt. Dit betreft kosten van een externe projectleider en toegerekende kosten van interne uren, die medewerkers van de FUMO aan dit project hebben besteed.

Onvoorzien

De post Onvoorzien kan als volgt worden gespecificeerd.

	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Rekening
	2019	2019	2019
Onvoorzien	180.000	180.000	286.042
	180.000	180.000	286.042

Omschrijving	Bedrag
Voorziening oninbaarheid vordering Terschelling	102.638
Advocaatkosten	44.489
Saldo implementatiekosten FUMO 2.0/ LIS	29.355
Kosten shared service bodeminformatie*	34.951
Organisatieadvies	19.031
Arbodiensten	10.032
Medewerkertevredenheid onderzoek	9.889
Netwerkdag	7.523
Deelnemersbijeenkomst Thialf	4.417
Grondstof-analysepakket	2.200
Overig	21.517
Totaal	286.042

De met * gemerkte uitgaven zijn terugontvangen en bij de baten verantwoord.

6.5.2 Toelichting op de baten

Bijdragen deelnemers

De bijdragen voor basis- en de plustaken zijn - conform de bepalingen in artikel 29 van de Gemeenschappelijke Regeling FUMO - in 2019 bij de deelnemers in rekening gebracht op basis van de in de begroting vastgestelde bedragen. Facturering vindt in vier gelijke kwartaaltermijnen plaats. Enkele deelnemers hebben in twee halfjaarlijkse termijnen hun bijdrage voldaan. Daarnaast zijn opbrengsten gerealiseerd in verband met extra opdrachten die niet waren begroot. Deze werkzaamheden zijn afzonderlijk bij de opdrachtgever in rekening gebracht.

	Begroting voor wijziging 2019	Begroting na wijziging 2019	Rekening 2019
<i>Basistaken</i>			
- Basistaken	7.018.561	7.514.429	7.514.431
- BRIKS	258.375	270.357	362.453
	7.276.936	7.784.786	7.876.884
<i>Plustaken</i>			
- Plustaken algemeen	4.447.226	4.448.962	4.448.964
- Externe Veiligheid	342.000	342.000	199.855
- Overige baten uit incidentele opdrachten	602.554	602.554	965.765
- Doorberekende uren aan interne projecten			-
	5.391.780	5.393.516	5.614.583
<i>Overige</i>			
- Rente	-	-	6.736
- Overige inkomsten deelnemers	-	-	9.717
Doorbelaaste personeelskosten FUMO 2.0/ Implementatie besluit VTH	-	-	188.300
Overig uitgeleend personeel			331.224
Deelnemersbijdrage Transitiebegroting	983.000	983.000	983.109
Deelnemersbijdrage EED	14.461	14.461	14.460
Deelnemersbijdrage Implementatie Omgevingswet	-	123.000	75.434
- Bijdrage deelnemers negatief resultaat voorgaand dienstjaar	-	-	-
	997.461	1.120.461	1.608.980
Totaal baten	13.666.177	14.298.763	15.100.447

Het totaal verschil van circa € 0.8 miljoen ontstaat vooral door verschil tussen begrote en gerealiseerde uren op de activiteiten die op urenrealisatie worden afgerekend. Dit betreft de BRIKS-taken, meer plusuren dan begroot bij een aantal deelnemers en incidentele opdrachten. Daarnaast zijn onder de baten uit incidentele opdrachten de opbrengsten m.b.t. ziekte-uitkeringen en de doorberekende kosten zoals bijvoorbeeld shared service bodeminformatie opgenomen.

Onder de overige baten is de post 'doorbelaaste personeelskosten FUMO 2.0/ Implementatie besluit VTH' opgenomen. Dit betreft de doorbelaaste kosten van de externe projectleider m.b.t. de implementatie van het Besluit VTH. Deze kosten zijn, conform afspraak, separaat in rekening gebracht bij de deelnemers.

Onder 'overig uitgeleend personeel' zijn detacheringsofbrengsten opgenomen. Hieronder vallen bijvoorbeeld detacheringsofbrengsten van medewerkers van de FUMO die gedetacheerd zijn aan de ODG, vanwege de eerder genoemde overdracht van BRZO-bedrijven.

6.6 Vermogensmutaties

	Begroting voor wijziging 2019	Begroting na wijziging 2019	Rekening 2019
Resultaat voor vermogensmutaties	327.000	327.000	820.227
- Onttrekkingen aan reserves	-	-	-
- Toevoegingen aan reserves	327.000	327.000	327.000
	- 327.000	- 327.000	- 327.000
Resultaat na vermogensmutaties	-	-	493.227

Toelichting:

In de transitiebegroting is budget opgenomen voor de opbouw van het weerstandsvermogen. Dit is nader toegelicht bij de toelichting op de mutatie van het eigen vermogen. Andere onttrekkingen en/ of toevoegingen hebben niet plaatsgevonden.

6.7 Overige gegevens

6.7.1 Incidentele baten en lasten 2019

Het BBV schrijft voor dat in de jaarstukken melding wordt gemaakt van de incidentele baten en lasten. Dit is vastgelegd in artikel 28, lid c van het BBV:

De incidentele baten en lasten van de FUMO kunnen over het verslagjaar 2019 als volgt worden weergegeven:

Incidentele baten en lasten	
Lasten	
Voorziening oninbaarheid vordering Terschelling	102.638
Advocaatkosten	44.489
Kosten VSO	31.769
Medewerkertevredenheidsonderzoek	9.889
Totaal incidentele lasten	188.785

De voorziening oninbaarheid is toegelicht bij de toelichting op de vorderingen.

De advocaatkosten hebben vooral betrekking op personele aangelegenheden. De kosten VSO betreffen de kosten van een vaststellingsovereenkomst die met een medewerker is gesloten.

6.7.2 Structurele mutaties 2019 in reserves

De van toepassing zijnde regels in het BBV schrijven voor dat in de jaarstukken melding wordt gemaakt van structurele mutaties in reserves. Dit wordt geregeld in artikel 28, lid d van het BBV:

In het verslagjaar zijn geen structurele toevoegingen en/of onttrekkingen aan de reserves verantwoord.

Voorstel tot bestemming van het resultaat 2019

Het algemeen bestuur is bevoegd tot het bestemmen van het resultaat. Hierover zal separaat een voorstel aan het Algemeen Bestuur van de FUMO worden gedaan.

Algemene reserve (weerstandsvermogen)

Volgens artikel 29 lid 8 van de GR FUMO mag het weerstandsvermogen van de FUMO niet meer bedragen dan 10% van de jaaromzet. Voor zover het batig saldo van enig jaar leidt tot een weerstandsvermogen van meer dan 10% van de jaaromzet, wordt het meerdere uitgekeerd naar rato van de bijdrage voor basis- en plustaken in het verslagjaar.

Algemene reserve per 1-1-2019	199.031
Bij: Toevoeging in het boekjaar 2019 (resultaat 2018)	448.097
Bij: Toevoeging in het boekjaar 2019 (opbouw weerstandsvermogen)	<u>327.000</u>
Saldo algemene reserve voor resultaatbestemming 2019	974.128
De jaaromzet 2019 bedraagt	15.100.447
Maximale toegestaan weerstandsvermogen volgens artikel 29 lid 8 GR (10%)	1.510.045

6.7.3 Begrotingsrechtmatigheid

Algemeen

De begrotingsrechtmatigheid heeft betrekking op het financiële handelen binnen het kader van de geautoriseerde begroting. Dit wordt formeel als volgt omschreven:

"Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten (exploitatie), alsmede de balansposten (investeringen), die tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door het algemeen bestuur zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheer handelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag alsmede het begrotingsjaar van toepassing zijn".

Volgens het BBV dienen de afwijkingen in de jaarrekening herkenbaar te worden opgenomen en van een toelichting te worden voorzien. Als blijkt dat de gerealiseerde uitgaven hoger zijn dan geautoriseerd, dan is er sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

In het Programma van Eisen Aanbesteding Accountantsdiensten FUMO is in artikel 4 vastgelegd dat de controle van de jaarrekening is gericht op het geven van een oordeel over het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties (investeringen). Dit in overeenstemming met de begroting en de van toepassing zijnde wettelijke regelingen.

De voor de controle van toepassing zijnde regels zijn vastgelegd in:

- het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO);
- de Kadernota en adviezen van de Commissie BBV
- de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NBA).

Het toetsingskader voor de rechtmatigheid is beperkt tot alleen financiële beheershandelingen voortvloeiende uit wettelijke voorschriften dan wel besluiten van het Algemeen Bestuur van de FUMO.

Begrotingsrechtmatigheid FUMO 2019

In de vergadering van het Algemeen Bestuur van de FUMO op 12 december 2019 is een begrotingswijziging vastgesteld, waarmee er budgetten zijn overgeheveld tussen de programma's van de FUMO.

Dit heeft er mede voor gezorgd dat er voldaan is aan het begrotingscriterium.

6.7.4 Wet normering topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de FUMO van toepassing zijnde regelgeving (het algemeen WNT-maximum). In 2019 is het algemene maximum € 194.000 inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdrage werkgever. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Voor topfunctionarissen met en zonder vaste dienstbetrekking gelden verschillende berekeningen die in onderstaande tabel zijn opgenomen.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Gegevens 2019	
bedragen x € 1	P. Hofstra
Functiegegevens	Secretaris/ directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2019	[01/01] – [31/12]
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	[1,0]
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	111.389
Beloningen betaalbaar op termijn	30.932
<i>Subtotaal</i>	<i>142.321</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	142.321
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2018	
bedragen x € 1	P. Hofstra
Functiegegevens	Secretaris/ directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2018	[01/11] – [31/12]
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	[1,0]
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	18.240
Beloningen betaalbaar op termijn	2.485
<i>Subtotaal</i>	<i>20.725</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	31.586
Bezoldiging	20.725

Bezoldiging van de leden van het algemeen bestuur

Vanuit deelnemer	Naam	Functie AB	Functie DB	(gewezen) topfunctionaris	Met dienstbetrekking (ja/nee)	Beloning	Belastbare vast en variabele inkosten- vergoeding	Voorziening en ten behoefte van betalingen betaalbaar op termijn	Totale bezoldiging	Duur van het dienstverband in het jaar (in dagen)	Omvang van het dienstverband in het jaar (fte)
Achterspelen	De heer J. Spoelstra	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Achterspelen	De heer M. de Haan	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Ameland	De heer T. Faber	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Ameland	Mevrouw E. Bruins Slot- Janmaat	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Dantumadiel	De heer G. Wiersma	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
De Fryske Marren	De heer F. Veltman	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
De Fryske Marren	Mevrouw I. Groeneveld	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Harlingen	De heer H. Boon	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Heerenveen	De heer J. van Veen	Lid	Lid	ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Leeuwarden	De heer H. de Haan	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Noardeast-Fryslân	De heer T. Berends	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Ooststellingwerf	Mevrouw Fimke Hijlkema	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Opsterland	De heer A. Postma	Lid	Lid	ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Provincie Fryslân	De heer M. Schrier	Lid	Lid	ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Provincie Fryslân	Mevrouw S. Poejes	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Provincie Fryslân	De heer D. Hoogland	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Provincie Fryslân	De heer J. Kramer	Lid	Lid	ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Schiermonnikoog	De heer E. Gerbrands	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Smallingerland	De heer P. de Ruiter	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Súdwest-Fryslân	De heer M. De Man	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Terschelling	De heer S. Haringa	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Tytsjerksteradiel	De heer A. Bouwman	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Vlieland	Mevrouw E. de Ruijter	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Vlieland	De heer R. Hoekstra	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Waadhoeke	Mevrouw M. Waanders	Lid	Lid/Voorzitter	ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Weststellingwerf	De heer J. Jongbloed	Lid		ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Wetterskip Fryslân	De heer E. Berenst	Lid	Lid	ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Wetterskip Fryslân	Mevrouw A. van der Hoek	Lid	Lid	ja	nee	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.

Uit bovenstaande overzichten blijkt dat de norm voor de WNT in 2019 niet wordt overschreden.

6.7.5 Gebeurtenissen na balansdatum

Het coronavirus heeft in februari 2020 Europa bereikt. Inmiddels gaat in alle Europese landen het virus rond, ook in Nederland. Vanaf begin maart heeft het kabinet een breed pakket aan maatregelen genomen om te voorkomen dat het coronavirus zich verspreidt onder de bevolking. Het maatregelenpakket (intelligente lockdown) is er op gericht de gezondheid van kwetsbaren en ouderen in onze samenleving zo veel mogelijk te beschermen en de druk op de gezondheidszorg beheersbaar te houden.

De FUMO houdt zich aan de landelijke maatregelen en adviezen. De gezondheid en veiligheid van medewerkers staat centraal. Er zijn maatregelen genomen zodat kritische processen doorgang kunnen vinden. Dit betreft bijvoorbeeld het milieualarmnummer en vergunningprocedures waarvoor fatale termijnen gelden.

De uitvoering van taken voert de FUMO onder de huidige omstandigheden zo optimaal mogelijk uit. Door de overheidsmaatregelen wordt vooral het toezicht houden bij bedrijven geraakt. Zo is een aantal bedrijven op last van de overheid gesloten en er zijn bedrijven die noodzakelijkerwijs de toegang van derden tot hun bedrijf zo veel mogelijk beperken. Hierover heeft afstemming met onze deelnemers plaatsgevonden.

7 Bijlage I: Risicoanalyse

In januari 2020 is de risico-inventarisatie geactualiseerd. De geïdentificeerde risico's zijn in de tabel hieronder overgenomen en aangevuld met de aard van het risico, de kans van optreden en de financiële impact.

Risicoanalyse

De volgende risico's die, als deze zich voordoen, kunnen leiden tot financiële gevolgen worden onderkend door de FUMO:

	Omschrijving risico	Beheersingsmaatregel	Bedrag	Kans (Hoog, Middel, Laag)	Impact
1.	De productiviteitsnorm bedraagt in 2021 1.340 uur. De realisatie over 2019 bedraagt circa 1.240 uur. Dit betekent dat er een 'gat' is van ca 100 uur per fte in het primair proces. Op een totale formatie van 113 fte, betreft dit ruim 11.000 uur. Het risico bestaat dat óf deze uren niet kunnen worden besteed aan de deelnemers óf dat voor deze uren extra capaciteit ingezet moet worden. Uitgaande van een tarief van € 80.- per uur, is het maximale risico €900.000.	- Meer sturing op het behalen van de productiviteitsnorm. Hierbij kan gekeken worden naar de wijze van tijdsregistratie. - Met de deelnemers en het bestuur in gesprek gaan over de haalbaarheid van de productiviteitsnorm en deze eventueel bijstellen.	€ 900.000	M	€ 450.000
2.	Begin 2020 wordt er in de managementlaag gebruik gemaakt van externe inhuur. De kosten van deze inhuur zijn hoger dan de kosten van vast personeel. Het risico bestaat dat er in 2021 ook gebruik wordt gemaakt van externe inhuur, waardoor de kosten hoger uitvallen dan begroot. Het risico bestaat voor 3 MT-posities, waarbij het risico per MT-positie ca € 50.000 bedraagt.	In 2020 besluitvormingstraject doorlopen inzake de organisatiestructuur en vervolgens werven voor deze posities, waardoor voor 2021 alle MT-posities met interne medewerkers ingevuld zijn.	€ 150.000	L	€ 30.000
3.	In de urenberekening wordt uitgegaan van een ziekteverzuim van 5% voor 2021. Indien er sprake is van een hoger percentage, dan zal dit leiden tot extra kosten omdat dan externe capaciteit moet worden ingehuurd welke niet is begroot. Maximaal 2 % boven de norm van 5%. 1% is circa € 100.000.	Maandelijks worden verzuimcijfers besproken in het MT en met afdelingshoofden. Met medewerkers met een hoog frequentie aan verzuim vinden gesprekken plaats. Vanaf 2017 is het beleid meer gericht op preventie van verzuim.	€ 200.000	H	€ 160.000
4.	Het zaakstelsel dient te worden aangepast aan de veranderende wet- en regelgeving zoals de Omgevingswet. Daarnaast vereist de aansluiting op het digitale stelsel een organisatie die geheel digitaal kwalitatieve, hoogstaande informatie verzamelt en opmaakt. Dit betekent dat ons zaakstelsel LEEF aangesloten moet worden op het digitale stelsel waarbij (interne) processen en systemen opnieuw ingericht moeten worden. Ook zullen er aanpassingen moeten komen om nieuwe data, noodzakelijk als gevolg van de omgevingswet, te kunnen registreren. Omvang van het risico is moeilijk te bepalen. Schatting risico is € 250.000.	Goede contractuele afspraken maken met de leverancier van het zaakstelsel en te monitoren en sturen op de voortgang.	€ 250.000	H	€ 200.000
5.	Werving, selectie en mobiliteit. Het aantrekken van nieuwe medewerkers via het reguliere wervings- en selectiebeleid van de FUMO (adverteren en zoeken naar personeel dat al aan de functie-eisen voldoet) voldoet nauwelijks	Via het project Strategische Personeelsplanning wordt getracht om op een andere manier de werving en selectie te doen. Hierbij wordt ingezet op	€ 350.000	M	€ 175.000

	meer. Als gevolg van de aantrekkende economie is het voor m.n. de specialistische functies uiterst moeilijk intern personeel te werven. Hierdoor wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van inhuur. In de begroting wordt rekening gehouden met een flexibele schil van 15%. Wanneer er naar verhouding meer moet worden ingehuurd, is het risico dat de kosten hoger worden dan begroot. Wanneer de verhouding 75/25 wordt in plaats van 85/15, levert dit verhoudingsgewijs 10 fte meer inhuur op. Inhuur kosten gemiddeld € 35K per jaar meer, waardoor het totale risico € 350 K bedraagt.	een steviger verbinding met opleidingsinstituten en het verleggen van de koers naar het meer zelf vormen en opleiden van personeel. Ook wordt gekeken naar mogelijkheden om meer de samenwerking met de deelnemers te zoeken op dit gebied.			
Totaal			€ 1.850.000		€ 1.015.000

* Bij een hoog risico wordt de financiële impact voor 80 procent meegenomen, bij een gemiddeld risico voor 50 procent en bij een laag risico voor 20 procent.

Op basis van de risico-inventarisatie bedraagt de financiële impact € 1.015.000. Het huidige weerstandsvermogen van de FUMO is, rekening houdende met de claims op de algemene reserve niet van voldoende omvang dat optredende risico's door de FUMO kunnen worden opgevangen. Op grond van de uitgangspunten in de nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement van de FUMO zal de opbouw van het weerstandsvermogen vanaf 2019 in drie jaar tijd plaatsvinden door middel van extra deelnemersbijdragen.

8 Bijlage II: Overzicht taakvelden

Rekening FUMO	2019	0,1 Bestuur	0,4 Overhead, ondersteuning organisatie	0,8 Overige baten en lasten	7,4 Milieu- beheer	8,3 Wonen en Bouwen	Totaal
Personeelskosten	11.440.962	27.000	2.234.307		8.817.202	362.453	
Investering o.b.v. DVO's	847.285		847.285		-		
Detachering Wetterskip	29.608				29.608		
Materiele lasten	1.341.580		1.269.954		71.626		
Implementatiekosten	437.380		437.380		-		
Onvoorzien	286.042		286.042		-		
Totaal lasten	14.382.857	27.000	5.074.968	-	8.918.436	362.453	14.382.857
Baten:							
Basistaken	7.514.431				7.151.979	362.453	
Aanvullende taken	4.448.964				4.448.964		
Extra taken projecten	2.071.773				2.071.773		
Bijdrage implementatiekosten	1.058.543		1.058.543				
Rentebaten	6.736		6.736				
Totaal baten	15.100.447	-	1.065.279	-	13.672.715	362.453	15.100.447
Saldo voor vermogensmutaties	717.590						